

บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน

4.1 การบริการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากการวิจัย

4.1.1 จดทะเบียน/จดแจ้งทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ที่เกิดจากผลงานวิจัย

การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2559 งานทรัพย์สินทางปัญญาได้ดำเนินการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด 18 รายการ ได้แก่ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ 1 รายการ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ 1 รายการ อนุสิทธิบัตร 9 รายการ ลิขสิทธิ์ 2 รายการ เครื่องหมายการค้า 4 รายการ และภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย 1 รายการ โดยมีรายการทรัพย์สินทางปัญญาที่จดแจ้ง/จดทะเบียน ดังนี้

สิทธิบัตรการประดิษฐ์

- ชีวผลิตภัณฑ์ชนิดผงสำหรับป้องกันโรคจุดเน่าตาของพืช

สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

- กล้องพลาสติก

อนุสิทธิบัตร

- กล้องพลาสติกแบบมีฝาล็อค

- เครื่องร่อนปุ๋ยไส้เดือนดิน

- ชุดตากพริก

- สูตรตำรับผลิตภัณฑ์รักษาโรคน้ำกัดเท้ามีส่วนประกอบสำคัญจากสารสกัดสะเลื่อที่มีฤทธิ์ต้านเชื้อรา

- สูตรตำรับผลิตภัณฑ์ลดรอยดำจากสิวที่มีส่วนผสมสารสกัดสะเคา

- สูตรตำรับผลิตภัณฑ์กันแดดที่มีส่วนผสมสำคัญจากสารสกัดสีพื้นคนทาที่มีคุณสมบัติป้องกันรังสียูวี

- สูตรตำรับผลิตภัณฑ์ลดรอยแผลเป็นที่มีส่วนผสมจากสารสกัดใบชาเมี่ยง

- คอนกรีตบล็อกผสมเซมพ์

- ส่วนผสมสารล่อดึงดูดแมลงวันแดง

ลิขสิทธ์

- หนังสือคู่มือโรคและการป้องกันรักษาโรคในสัตว์

- หนังสือสมุนไพรและพืชท้องถิ่นปว้าเกอญอ บ้านขุนตั้นน้อย-บ้านปืพอ

เครื่องหมายการค้า

- เครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมย้อมสีธรรมชาติบ้านปางแดงใน “ปางแดงใน”

- เครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มถักนิตจากซังข้าวโพดบ้านศรีบุญเรือง “ถ่านอัดแห้งศรีบุญเรือง”

- เครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยดัม “โดเกอโอ”

- เครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น “กาแฟแม่ตั้น”

ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

- ตำรับยาสมุนไพรสูตรขับสารพิษ

โดยที่ ในการจัดแจ้ง/จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ จะมีการดำเนินการในหลายขั้นตอน เช่น การยกร่างคำขอจัดแจ้ง/จดทะเบียน การตรวจสอบร่างคำขอฯ การจัดเตรียมเอกสาร ฯลฯ ซึ่งในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละรายการที่ดำเนินการจัดแจ้ง/จดทะเบียน ในปีงบประมาณ 2559 งานทรัพย์สินทางปัญญาจะมีส่วนในการดำเนินการจนถึงขั้นตอนการจัดแจ้ง/จดทะเบียน ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 การดำเนินการจนถึงขั้นตอนการจัดแจ้ง/จดทะเบียน

รายการทรัพย์สินทางปัญญา	ขั้นตอน ที่ 1	ขั้นตอน ที่ 2	ขั้นตอน ที่ 3	ขั้นตอน ที่ 4	ขั้นตอน ที่ 5
สิทธิบัตรการประดิษฐ์ชีวผลิตภัณฑ์ชนิดผงสำหรับป้องกันโรค จุดเน่าดำของพืช		✓	✓	✓	✓
สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์กล่องพลาสติก		✓	✓	✓	✓
อนุสิทธิบัตรกล่องพลาสติกแบบมีฝาล็อค		✓	✓	✓	✓
อนุสิทธิบัตรเครื่องร่อนปุ๋ยใต้ดิน		✓	✓	✓	✓
อนุสิทธิบัตรชุดตากพริก			✓	✓	✓
อนุสิทธิบัตรสูตรตำรับผลิตภัณฑ์รักษาโรคน้ำกัดเท้าที่มี ส่วนประกอบสำคัญจากสารสกัดจากสมุนไพรที่มีฤทธิ์ต้านเชื้อรา				✓	✓
อนุสิทธิบัตรสูตรตำรับผลิตภัณฑ์ลดรอยดำจากสิวที่มีส่วนผสม สารสกัดสะเดา				✓	✓
อนุสิทธิบัตรสูตรตำรับผลิตภัณฑ์กันแดดที่มีส่วนประกอบ สำคัญจากสารสกัดสีในคนทาที่มีคุณสมบัติป้องกันรังสียูวี				✓	✓
อนุสิทธิบัตรสูตรตำรับผลิตภัณฑ์ลดรอยแผลเป็นที่มี ส่วนประกอบจากสารสกัดใบขมิ้น				✓	✓
อนุสิทธิบัตรคอนกรีตบล็อกผสมแอมไฟ		✓	✓	✓	✓
อนุสิทธิบัตรส่วนผสมสารลดตึงผิวผสมลงวันแดง		✓	✓	✓	✓
ลิขสิทธิ์หนังสือคู่มือโรคและการป้องกันรักษาโรคในสัตว์		✓	✓	✓	✓
ลิขสิทธิ์หนังสือสมุนไพรและพืชท้องถิ่นป่าแกอูน บำรุงดิน น้อย-บ้านปืพอ		✓	✓	✓	✓
เครื่องหมายการค้า “ปางแดงใน”	✓	✓	✓	✓	✓
เครื่องหมายการค้า “ถ่านอัดแท่งศรีบุญเรือง”	✓	✓	✓	✓	✓
เครื่องหมายการค้า “โตเกอโอ”	✓	✓	✓	✓	✓
เครื่องหมายการค้า “กาแฟแม่ดิน”	✓	✓	✓	✓	✓
ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตำรับยาสมุนไพรสูตรขับสารพิษ		✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ : ขั้นตอนที่ 1 ร่วมสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญา

ขั้นตอนที่ 2 การยกย่องคำขอทรัพย์สินทางปัญญา

ขั้นตอนที่ 3 การแก้ไขตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสมของร่างคำขอทรัพย์สินทางปัญญา

ขั้นตอนที่ 4 การจัดเตรียมเอกสารยื่นกรมฯ/ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร

ขั้นตอนที่ 5 ยื่นเอกสารต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา

4.1.2 ติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา/แก้ไขเพิ่มเติม/ดำเนินการตามขั้นตอนการขอขึ้นจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2559 งานทรัพย์สินทางปัญญาได้ดำเนินการติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา/แก้ไขเพิ่มเติม/ดำเนินการตามขั้นตอนการขอขึ้นจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด โดยทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันตั้งแต่ปีงบประมาณ 2554 – 2559 มีทั้งหมด 82 รายการ โดยที่ปีงบประมาณ 2559 มีการติดตาม/แก้ไขเพิ่มเติม/ดำเนินการตามขั้นตอนของกรมทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด 67 รายการ ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีสถานะทางกฎหมายแล้ว 43 รายการ ดังนี้

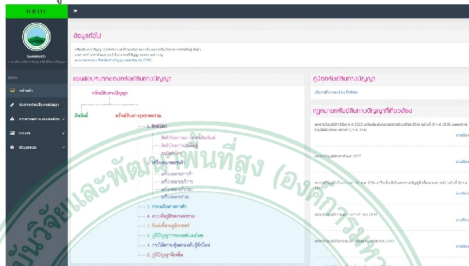
ตารางที่ 4.2 รายการทรัพย์สินทางปัญญาที่มีติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา/แก้ไขเพิ่มเติม/ดำเนินการตามขั้นตอนการขอขึ้นจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

ประเภททรัพย์สินทางปัญญา	ทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมดของสถาบันฯ	ติดตาม/แก้ไขสถานะในปีงบประมาณที่ผ่านมา	มีสถานะทางกฎหมายแล้ว
สิทธิบัตรการประดิษฐ์	14	13	0
สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์	5	4	0
อนุสิทธิบัตร	21	12	7
ลิขสิทธิ์	28	28	27
ขึ้นทะเบียนพันธุ์	4	4	4
เครื่องหมายการค้า	9	5	3
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	1	1	1
พื้นที่คุ้มครองสมุนไพร	1	1	1
ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย	2	1	0
รวม	85	67	43

4.1.3 ปรับปรุงระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

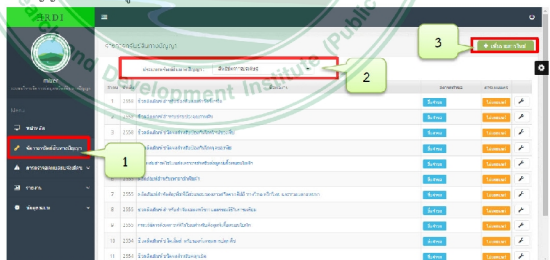
ในปีงบประมาณ 2556-2558 งานทรัพย์สินทางปัญญา ได้ดำเนินการจ้างเหมาออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา เรียกว่า ระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Management System: IPMS) ซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อย 5 ระบบ คือ การนำเข้าข้อมูล การรายงาน สืบค้นข้อมูล การเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ และการบันทึกประวัติการใช้ระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันฯ ดังนั้นในปี 2559 จึงต้องนำเข้าข้อมูล และทดสอบระบบที่ได้พัฒนาขึ้น ดังนี้

- 1) การนำเข้าสู่ข้อมูลในระบบบริหารจัดการทรัพยากรทางปัญญา ทั้งหมด 82 รายการ
- การเข้าใช้งานระบบ สามารถเข้าผ่าน <http://ip.hrdi.or.th/> เมื่อเข้าไปแล้วจะพบหน้าต่างระบบ ดังรูปที่ 4.1

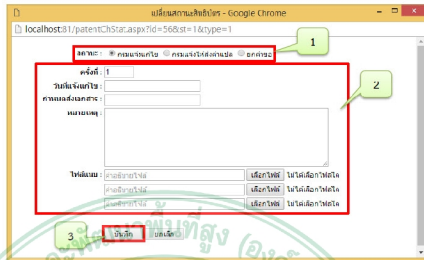

รูปที่ 4.1 ระบบบริหารจัดการทรัพยากรทางปัญญา

- การนำเข้าสู่ข้อมูลทรัพยากรทางปัญญา สามารถทำได้โดย เลือกเมนู “จัดการทรัพยากรทางปัญญา” จะพบหน้าต่างแสดงรายการทรัพยากรทางปัญญา แยกตามประเภท ซึ่งหน้าต่างนี้จะเป็นหน้าต่างหลักในการจัดการทรัพยากรทางปัญญาทั้งหมด เลือกประเภททรัพยากรทางปัญญา จากนั้นคลิกปุ่ม “เพิ่มรายการใหม่” ดังรูปที่ 4.2 จากนั้นป้อนข้อมูลตามแบบฟอร์มของทรัพยากรทางปัญญา (แบบฟอร์มจะต่างกันตามประเภททรัพยากรทางปัญญาที่เลือก) ดังรูปที่ 4.3

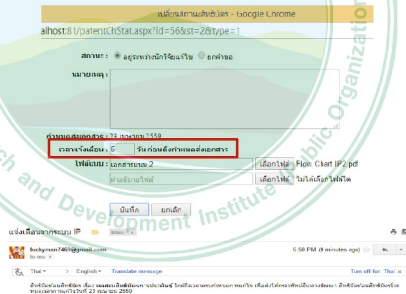

รูปที่ 4.2 ขั้นตอนการนำเข้าสู่ข้อมูลทรัพยากรทางปัญญา

รูปที่ 4.5 การนำเข้าสู่ข้อมูลการเปลี่ยนสถานะทรัพย์สินทางปัญญา

ในกรณีเปลี่ยนสถานะทรัพย์สินทางปัญญา สถานะใดที่มีการกำหนดเวลาแจ้งเตือน ระบบจะสามารถแจ้งเตือนไปยังผู้ดูแลระบบ และผู้ประสานงานโครงการได้ โดยการระบุจำนวนวันที่จะให้แจ้งเตือนก่อนวันครบกำหนด เมื่อถึงวันที่ต้องแจ้งเตือนระบบจะส่งอีเมลแจ้งเตือนไปยังผู้ดูแลระบบ และผู้ประสานงานโครงการ

รูปที่ 4.6 การตั้งค่าการแจ้งเตือน

- การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา สามารถบันทึกมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากกรคำนวณได้ 3 วิธี คือ การคำนวณจากต้นทุน การคำนวณจากรายได้ และการคำนวณเปรียบเทียบกับราคาตลาด

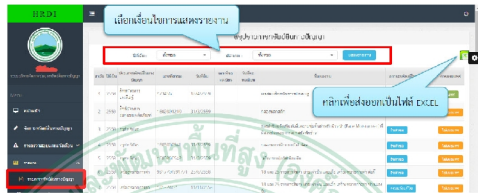
รูปที่ 4.7 การบันทึกมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

- การตรวจสอบระยะเวลาการแจ้งต่างๆ จากกรรมทรัพย์สินทางปัญญา ในระหว่างขั้นตอนการจดทะเบียน ทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท จะมีการกำหนดวันส่งเอกสารต่างๆ ให้แก่กรมทรัพย์สินทางปัญญาตามเงื่อนไขที่ทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทกำหนดไว้ ซึ่งระบบจะมีการแจ้งเตือนเมื่อใกล้ครบกำหนด ซึ่งจะถูกกำหนดในขั้นตอนการเปลี่ยนสถานะ เมื่อมีรายการทรัพย์สินทางปัญญาใดครบกำหนดการแจ้งเดือน ระบบจะส่งอีเมลไปยังเจ้าของโครงการและผู้ดูแลระบบ นอกจากนั้นผู้ดูแลระบบยังสามารถตรวจสอบด้วยตนเองได้โดยเข้าไปที่เมนู “การตรวจสอบและแจ้งเดือน” > “ระหว่างการขอรับความคุ้มครอง” หากรายการใดใกล้ครบกำหนด ระบบจะแสดงตัวอักษรเอียงพื้นหลังสีส้ม ดังรูปที่ 4.8

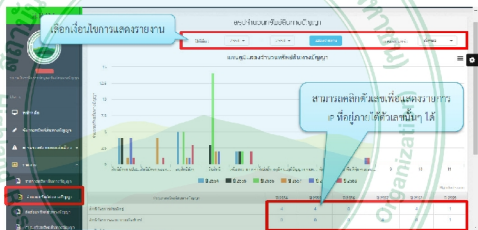
ประเภททรัพย์สินทางปัญญา	เลขที่	วันที่	สถานะ	จำนวน
สิทธิบัตร	12345	15/01/2564	รอดำเนินการ	1

รูปที่ 4.8 การแจ้งเตือน

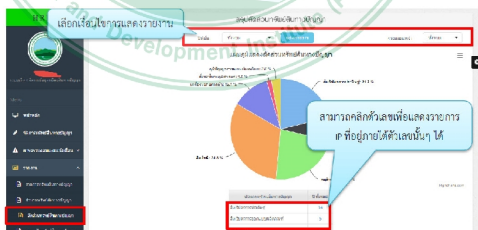
- รายงานสรุปเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา สามารถแสดงผลในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ตาราง แผนภูมิแท่ง และแผนภูมิวงกลม ดังรูปที่ 4.9-4.11 ซึ่งผู้ใช้สามารถเรียกรายงานจากเมนู “รายงาน” > “รายการทรัพย์สินทางปัญญา”

รูปที่ 4.9 ตารางสรุปรายการทรัพย์สินทางปัญญา

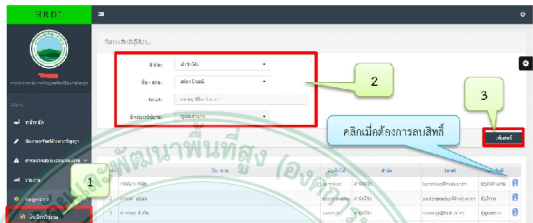

รูปที่ 4.10 แผนภูมิแท่งสรุปรายการทรัพย์สินทางปัญญา

รูปที่ 4.11 แผนภูมิวงกลมสรุปรายการทรัพย์สินทางปัญญา

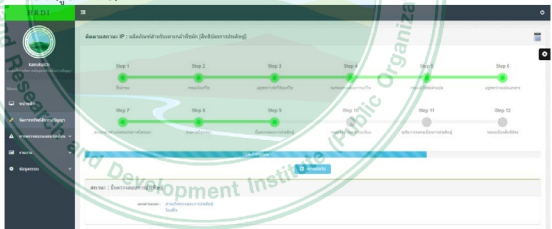
- การเพิ่มสิทธิ์ใช้งานระบบ สิทธิ์การเข้าใช้งานระบบ จะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยผู้ใช้ในระดับสิทธิ์ผู้ดูแลระบบ จะสามารถกำหนดสิทธิ์ให้แก่ผู้อื่นๆได้ โดยเลือกเมนู “ข้อมูลระบบ” > “สิทธิ์การใช้งาน”

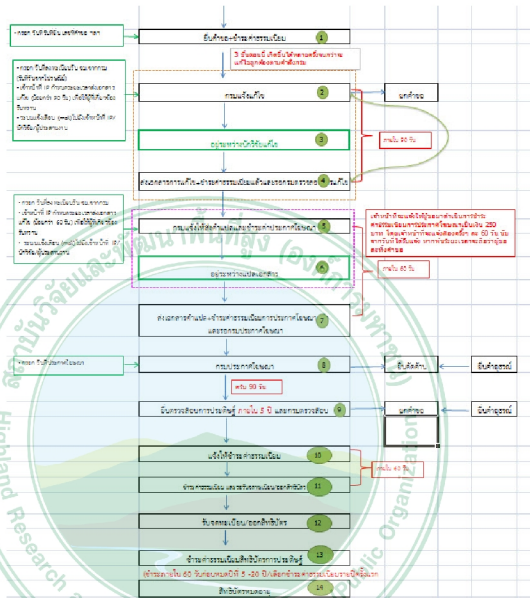
รูปที่ 4.12 การเพิ่มสิทธิ์การใช้งานระบบ

2) รายการปรับปรุงระบบบริหารจัดการทรัพยากรทางปัญญา

- หน้าที่ติดตามสถานะทรัพยากรทางปัญญาควรจะเพิ่มขึ้นตอนให้ครบจนถึงวันที่ทรัพยากรทางปัญญานั้นหมดอายุ (รูปที่ 4.14) เนื่องจากระบบ IPMS ปัจจุบันมีถึงแค่ขั้นตอนการรับจดทะเบียน (รูปที่ 4.13)

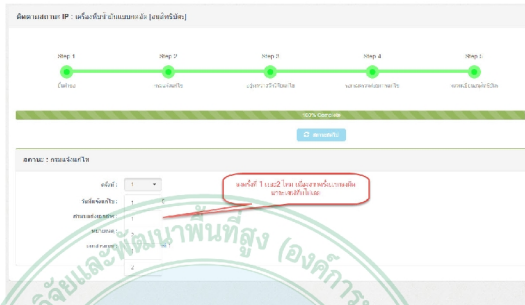

รูปที่ 4.13 ตัวอย่างการติดตามสถานะสิทธิบัตรการประดิษฐ์

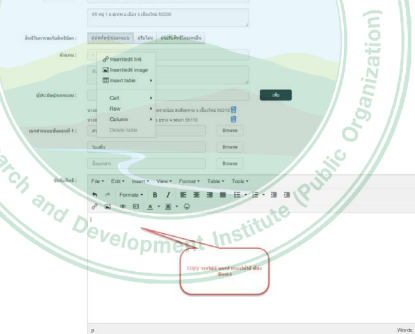
รูปที่ 4.14 ตัวอย่างขั้นตอนการจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์

- การติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา ขั้นตอนที่ต้องมีการส่งเอกสารถึงกรมหลายครั้ง เช่น Step2 กรมแจ้งแก้ไข หากแนบไฟล์ครั้งที่ 1 ใหม่ จะไม่ทับไฟล์ครั้งที่ 1 ที่ส่งไว้ก่อนแล้ว หากมีการแนบไฟล์ผิด จะมีไฟล์เดิมค้างอยู่ในขั้นตอนนี้ ควรจะทำให้มีการบันทึกไฟล์ใหม่ทับไฟล์เดิมไปเลย

รูปที่ 4.15 ตัวอย่างขั้นตอนที่ต้องมีการส่งเอกสารถึงกรมหลายครั้ง

ขั้นตอนการเพิ่มรายการใหม่ ทรัพย์สินทางปัญญาบางรายการไม่สามารถ Copy/Paste ข้อมูลข้อถือสิทธิ และบทสรุปการประดิษฐ์มาได้

รูปที่ 4.16 ตัวอย่างขั้นตอนการเพิ่มรายการใหม่ ที่ไม่สามารถ Copy/Paste ข้อมูลได้

3) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

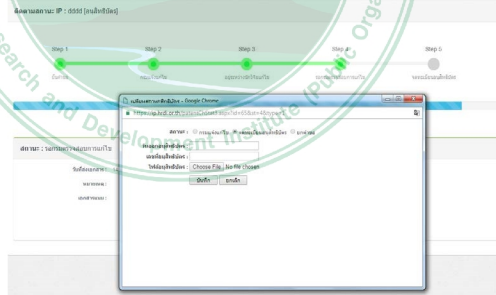
- นวัตกรรมทรัพย์สินทางปัญญา คอลัมน์ “สถานะคำขอ” สถานะทรัพย์สินทางปัญญาที่ต่างกันควรมีสีต่างกัน

สถานะทรัพย์สินทางปัญญา:

ลำดับ	รหัส	ชื่อทรัพย์สินทางปัญญา	สถานะ	วันที่	จำนวนเอกสาร
1	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
2	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
3	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
4	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
5	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
6	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
7	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
8	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
9	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
10	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
11	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
12	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
13	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
14	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
15	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
16	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
17	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
18	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
19	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
20	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
21	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
22	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
23	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
24	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1
25	1000000000	การประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้า	คำขอ	2	1

รูปที่ 4.19 นวัตกรรมทรัพย์สินทางปัญญา

การแนบไฟล์ในการติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา Steps5 เมื่อกรณรับจดทะเบียนแล้ว ควรมีช่องสำหรับให้แนบไฟล์ทรัพย์สินทางปัญญาเวอร์ชันสุดท้ายที่ใช้จดทะเบียน

รูปที่ 4.20 การติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญาขั้นตอนกรับจดทะเบียน

- ในการติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา ขั้นตอนต่างๆที่มีการระบุวันที่หนังสือจากกรม
น่าจะเปลี่ยนจาก “วันที่แจ้งแก้ไข” เป็น “วันที่รับเอกสาร” เนื่องจากตามกฎหมาย
กำหนดการส่งเอกสารนับจากวันที่สถาบันรับเอกสาร

รูปที่ 4.21 การเปลี่ยนสถานะทรัพย์สินทางปัญญาขั้นตอนกรมแจ้งแก้ไข

การติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา Step 4 รอกรมตรวจสอบการแก้ไข ควรทำ
เหมือน Step 2 คือให้มีการแนบไฟล์เป็นครั้งๆ เนื่องจากเมื่อแนบไฟล์ เพิ่มครั้งที่
1/2/3 จะโดนทับไปเลย

รูปที่ 4.22 การเปลี่ยนสถานะทรัพย์สินทางปัญญาขั้นตอนรอกรมตรวจสอบการแก้ไข

- การติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา ควรจะสามารถย้อนขึ้นตอนหรือ ย้อนไปแบบไล่ในหน้าติดตามสถานะ IP ได้เลย (เนื่องจากแบบเดิมย้อน Step ไม่ได้ ถ้ารอออกก็ต้องย้อนไปทำใหม่ตั้งแต่ขึ้นตอนก่อนหน้า)
- เครื่องหมายการค้าควรเพิ่มข้อมูลไอซีทีที่ใช้เรียกเครื่องหมายการค้านั้นๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลงานในหน้าแสดงผล แทนการใช้ภาพเป็นชื่อผลงานในหน้าแสดงผล

คําชอแนะ:เบบเนจรองกม"ยการกั"

[illegible]

รูปที่ 4.23 การปรับปรุงชื่อเรียกเครื่องหมายการค้า

- 5) หน้าสรุปการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาควรมีช่องที่ link ไปถึง ททรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ประมาณเดียวกันในการสร้างสรรค์
- 6) ควรทำขั้นตอนคุ้มครองทรัพย์สินที่ทับพื้นที่คุ้มครองสมไพรและถิ่นกำเนิดไว้แล้วเสร็จ

รูปที่ 4.24 การเพิ่มรายละเอียดเครื่องหมายการค้า ควรแนบเอกสารได้มากกว่า 3 ไฟล์

ความรู้เพิ่มนอกตำรา

รูปที่ 4.24 การเพิ่มรายละเอียดเครื่องหมายการค้า ควรแนบเอกสารได้มากกว่า 3 ไฟล์

- 5) หน้าสรุปการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาควรมีช่องที่ link ไปถึง ททรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ประมาณเดียวกันในการสร้างสรรค์
- 6) ควรทำขั้นตอนคุ้มครองทรัพย์สินที่ทับพื้นที่คุ้มครองสมไพรและถิ่นกำเนิดไว้แล้วเสร็จ

4.2 การบริหารจัดการทรัพยากรสินทางปัญญาของชุมชน

การบริหารจัดการทรัพยากรสินทางปัญญาของชุมชน มีกิจกรรมย่อยภายใต้กิจกรรมหลักนี้ 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) ศึกษา รวบรวม สังเคราะห์ ผลผลิตองค์ความรู้ และภูมิปัญญาของชุมชนบนพื้นที่สูง 2) จัดทะเบียน/จัดแจ้งทรัพยากรสินทางปัญญาของชุมชนบนพื้นที่สูง และ 3) เสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรสินทางปัญญา ซึ่งการดำเนินงานภายใต้กิจกรรมย่อยทั้ง 3 กิจกรรม เป็นการดำเนินงานในการศึกษา และรวบรวมทรัพยากรสินทางปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็น “ทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน” เช่น สิ่งปั้งข้าทางภูมิศาสตร์ พื้นที่คุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย เครื่องหมายการค้า ฯลฯ ที่ยังไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นรูปธรรม เพื่อประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น 1) การปกป้อง รักษา อนุรักษ์ภูมิปัญญาต่างๆเอาไว้ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา หรือความเปลี่ยนแปลงของสังคม 2) การป้องกันไม่ให้ผู้อื่นซึ่งไม่ใช่เจ้าของทรัพยากรสินทางปัญญานั้นๆ หาประโยชน์จากทรัพยากรสินทางปัญญานั้นๆโดยไม่ได้รับอนุญาต 3) ชุมชนได้รับสิทธิในการคุ้มครองภูมิปัญญาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และ 4) ชุมชนมีโอกาสนำทรัพยากรสินทางปัญญานั้นๆไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆเพิ่มเติม เช่นความช่วยเหลือด้านอื่นๆจากภาครัฐ เป็นต้น และเมื่อดำเนินการทะเบียนทรัพยากรสินทางปัญญาแล้ว จะมีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสินทางปัญญานั้นๆ อย่างเต็มศักยภาพ

4.2.1 ศึกษา รวบรวม สังเคราะห์ ผลผลิตองค์ความรู้ และภูมิปัญญาของชุมชนบนพื้นที่สูง

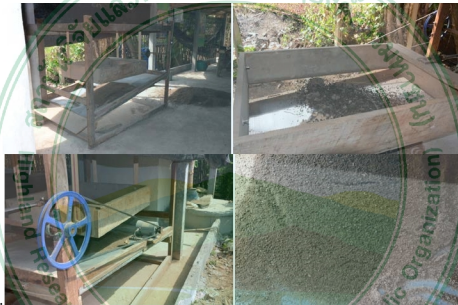
- พื้นที่พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป่า อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

การดำเนินการในพื้นที่พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป่า อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ เป็นการดำเนินงานร่วมกับนักวิชาการสำนักพัฒนา ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2558 ในการสำรวจข้อมูลเครื่องร่อนมูลไส้เดือน ของ คุณสวัสดิ์ การะหงส์ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยชีวภาพจากมูลไส้เดือนโดยการส่งเสริมของสำนักพัฒนา ซึ่งได้ประดิษฐ์เครื่องร่อนมูลไส้เดือนเพื่อใช้ร่อนปุ๋ยที่ได้จากการผลิตปุ๋ยจากมูลไส้เดือน เมื่อหมักส่วนผสมต่างๆ จนได้ปุ๋ยมูลไส้เดือนแล้วจะต้องมีการร่อนมูลไส้เดือนให้ได้ให้ปุ๋ยมูลไส้เดือนที่มีขนาดเล็กเพื่อให้ดินไม่สามารรถนำไปใช้ได้ง่าย โดยในปัจจุบันเกษตรกรจะใช้แรงงานคนในการร่อนปุ๋ยมูลไส้เดือนบนตะแกรงให้ได้ขนาดตามที่ต้องการ ซึ่งต้องใช้เวลาในการร่อนมูลไส้เดือนค่อนข้างมาก ใช้แรงงานคนในการร่อนมูลไส้เดือนจำนวนมาก และขนาดของปุ๋ยชีวภาพที่ได้จากการร่อนด้วยมือมีขนาดไม่สม่ำเสมอ

รูปที่ 4.25 ปุยมูลไส้เดือน

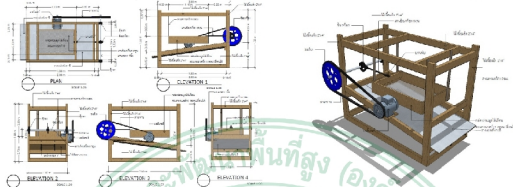
คุณสวัสดิ์ การะหงษ์ ได้สังเกตเห็นถึงปัญหาของการร่อนมูลไส้เดือนด้วยมือ จึงได้ประดิษฐ์เครื่องร่อนมูลไส้เดือนขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยใช้การดัดแปลงแบบมาจากเครื่องจักรกลทางการเกษตรอื่นๆ เช่น เครื่องสีข้าว เครื่องคัดแยกขนาดผลไม้ เป็นต้น ซึ่งมีหลักการทำงานในการเขย่าให้มูลไส้เดือนลอดผ่านตะแกรง โดยใช้แรงจากมอเตอร์ไฟฟ้า ซึ่งวิธีการนี้จะได้มูลไส้เดือนที่มีขนาดสม่ำเสมอ ประหยัดเวลาและแรงงานของเกษตรกรได้ อีกทั้งยังสามารถร่อนได้ต่อเนื่อง และได้ปริมาณมูลไส้เดือน 100 กิโลกรัมต่อชั่วโมง ในปัจจุบัน คุณสวัสดิ์ เป็นวิทยากรชุมชนในการให้คำแนะนำเกษตรกรรายอื่นๆ ในการผลิตปุ๋ยจากมูลไส้เดือน อีกทั้งยังมีแนวคิดที่จะคุ้มครองภูมิปัญญาไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ภาคธุรกิจนำไปต่อยอดและประดิษฐ์แล้วนำกลับมาขายให้เกษตรกร (เช่น เครื่องร่อนลำไย) ซึ่งหากเกษตรกรสนใจจะไปทำเครื่องร่อนไว้ใช้เอง ก็ยินดีที่จะให้เป็นวิทยาทาน

รูปที่ 4.26 เครื่องร่อนปุ๋ยมูลไส้เดือน และปุ๋ยมูลไส้เดือนที่ผ่านการร่อนแล้ว

เครื่องร่อนมูลไส้เดือนถือเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากการคิดต่อยอดจากองค์ความรู้ที่เกษตรกรได้รับจากสถาบันฯ นับเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอีกชิ้นหนึ่งที่ควรจดทะเบียนเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ประดิษฐ์ไว้ ซึ่งจากการหารือกับคุณ สวัสดิ์ การะหงษ์ และคุณภาณุภูมิ ดาวรวงษ์ นักวิชาการสำนักพัฒนา เกี่ยวกับการขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเครื่องร่อนมูลไส้เดือน ได้ข้อสรุปว่า งานทรัพย์สินทางปัญญาจะยื่นจดทะเบียนเครื่องร่อนมูลไส้เดือนเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอนุสิทธิบัตร โดยใช้ชื่อคุณสวัสดิ์ เป็นผู้ประดิษฐ์ โดยมีสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงเป็นผู้นยื่นขอ เนื่องจากความเหมาะสมในเรื่องของเอกสารขั้นตอน และค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการยื่นขออนุสิทธิบัตรกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในการยื่นจดทะเบียนเครื่องร่อนมูลไส้เดือนเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอนุสิทธิบัตร จะต้องยื่นแสดงแบบเครื่องร่อนมูลไส้เดือนตามหลักการเขียนแบบ จึงได้ประสานกับผู้รับจ้างเขียนแบบ ในการถอดแบบเครื่องร่อนมูลไส้เดือน ได้แก่ แบบแปลนจากเครื่องร่อนมูลไส้เดือนต้นแบบ จำนวน 4 ด้าน และภาพเพอร์สเปคทีฟ จำนวน

2 ภาพ โดยมีอัตราส่วนกว้างxยาวxสูง เท่ากับเครื่องร่อนมูลไส้เดือนต้นแบบ และต้องระบุขนาดและชนิดของวัสดุที่ใช้ ณ จุดต่าง ๆ ให้ละเอียดและเหมาะสมกับขนาดของแบบเครื่องร่อนมูลไส้เดือน และเขียนส่วนประกอบโครงสร้างหลักของเครื่องร่อนมูลไส้เดือนให้ครบถ้วน ตามข้อกำหนดของกรมทรัพย์สินทางปัญญา

รูปที่ 4.27 แบบเครื่องร่อนมูลไส้เดือน

- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร ร่วมกับโครงการสมุนไพร พบว่า พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ มีหมอยาสมุนไพรในพื้นที่ ได้แก่ นายพะบึก นิยมยอดศิริ อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 149 หมู่ที่ 4 ตำบลคอตแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมอยาสมุนไพรที่มีองค์ความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรคและบำรุงร่างกาย ทั้งที่เป็นตำรับยาและการใช้พืชสมุนไพรเชิงเดี่ยว ซึ่งนายพะบึก เรียนรู้องค์ความรู้เหล่านี้จากการสังเกต และจากประสบการณ์ของตนเองมาเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปี เช่น ตำรับยาสมุนไพรสูตรขับสารพิษ ตำรับยาสมุนไพรแก้ลมผิดเดือน ตำรับยาสมุนไพรสูตรรักษาโรคไต และตำรับยาสมุนไพรรักษาโรคเมเร็งเด้านม เป็นต้น ซึ่งตำรับยาต่างๆของนายพะบึกสามารถนำไปขึ้นทะเบียนเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยกับกรมการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข

จากการหารือ และชี้แจงถึงกระบวนการขึ้นทะเบียนตำรับยาพื้นบ้านให้นายพะบึกได้รับทราบ ได้ข้อสรุปว่านายพะบึก มีความสนใจที่จะขึ้นทะเบียนตำรับยาพื้นบ้านสูตรขับสารพิษ กับกรมการแพทย์แผนไทย เนื่องจากสมุนไพรสูตรนี้จะถูกนำไปทำวิจัยต่อยอดในด้านต่างๆต่อไป อีกทั้งต้องการการคุ้มครองภูมิปัญญา (ตำรับยาสมุนไพรพื้นบ้าน) อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อไม่ให้ผู้อื่นหาประโยชน์จากภูมิปัญญาที่เป็นของชุมชนโดยมิชอบ และเพื่อให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านสูญหายไป ดังนั้นงานทรัพย์สินทางปัญญาจึงได้ดำเนินการขอขึ้นทะเบียนนายพะบึก นิยมยอดศิริ ให้เป็นหมอยาสมุนไพรในพื้นที่ และขึ้นทะเบียนตำรับยาพื้นบ้านสูตรขับสารพิษ ให้เป็นภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยให้สิทธิทั้งหมดตกเป็นของนายพะบึก นิยมยอดศิริ โดยมีสถาบันเป็นผู้ดำเนินการยื่นเรื่องขึ้นทะเบียนกับกรมการแพทย์แผนไทย โดยที่ตำรับยาสมุนไพรสูตรขับสารพิษ ซึ่งเป็นตำรับยาที่โครงการสมุนไพรนำไปทำวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ มีส่วนประกอบและวิธีการใช้ดังนี้

ส่วนประกอบ

- 1) รางจืดดอกแดง นำรางจืดดอกแดงทั้งต้น (ใช้ได้ตั้งแต่ส่วนราก ลำต้น ใบ) มาตากให้แห้งสนิท จากนั้นสับให้เป็นชิ้นเล็กๆ และนำไปตากแดดอีกครั้ง
- 2) แบบอวอ นำแบบอวอทั้งต้น (ใช้ได้ตั้งแต่ส่วนราก ลำต้น ใบ) มาตากให้แห้งสนิท จากนั้นสับให้เป็นชิ้นเล็กๆ และนำไปตากแดดอีกครั้ง
- 3) ยอดดิน (เคาะ) นำส่วนรากของยอดดินมาตากให้แห้งสนิท จากนั้นสับให้เป็นชิ้นเล็กๆ และนำไปตากแดดอีกครั้ง

ในการเก็บสมุนไพรทั้ง 3 ชนิด ต้องเก็บในวันพระ และเมื่อสมุนไพรทั้ง 3 ชนิดแห้งสนิทแล้วให้นำมาผสมกันในอัตราส่วนที่เท่าๆกัน จากนั้นห่อด้วยผ้าขาว ซึ่งสมุนไพรทั้ง 3 ชนิดจะมีฤทธิ์ในการขับสารพิษ

วิธีการใช้

นำยาสมุนไพรสูตรขับสารพิษไปต้มน้ำเป่าจนเดือด สามารถดื่มได้ตลอดจนน้ำแห้ง ซึ่งสมุนไพร 1 ห่อ จะสามารถนำไปต้มซ้ำได้ 3 ครั้ง หากต้องการทานยาสมุนไพรสูตรขับสารพิษให้ได้ผลดีที่สุด ควรทานทั้งหมด 3 ห่อ (ต้มห่อละ 3 รอบ) ซึ่งยาสมุนไพรตัวรับนี้สามารถใช้ได้กับทุกเพศทุกวัย

รูปที่ 4.28 การสำรวจข้อมูลตำรับยาพื้นบ้านของนายพะบัก นิยมยอดศรี

- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

การดำเนินการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ร่วมกับโครงการสมุนไพร มีทรัพยากรทางปัญญาชุมชน 2 ประเภทได้แก่ 1) ตำรับยาสมุนไพรพื้นบ้านของหมอโยนในพื้นที่ และ 2) พื้นที่คุ้มครองสมุนไพรและถิ่นกำเนิด ในพื้นที่บ้านป่าเกี๊ยะ ต.ท่าก้อ อ.แม่สรวย จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในพื้นที่ พบว่า นายอ้าย หม้อแล อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 18 ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นหมอสมุนไพรที่ได้รับการยอมรับนับถือในท้องถิ่น และมีองค์ความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรค ทั้งที่เป็นตำรับยาพื้นบ้าน และการใช้พืชสมุนไพรเชิงเดี่ยวในการรักษาโรคต่างๆ เช่น อาการปวดท้อง เป็นไข้ เป็นแผลพุพอง เป็นหนอง กระดูกหัก เป็นต้น และนายอ้าย มีความประสงค์ที่จะขึ้นทะเบียนคุ้มครองตำรับยาสมุนไพรสูตรรักษาอาการกระดูกแตก

เป็นทรัพยากรทางปัญญาประเภทภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กับกรมการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้รับยาสมุนไพรสูตรรักษาอาการกระดูกแตก มีส่วนผสมของสมุนไพรต่างๆ ทั้งหมด 12 ชนิด ได้แก่ ยากานอง กูง แก้ว กูตี ชาตี แลกูแลนี เตอระเอะ หม่อจา มีซุหรือ มะเกียะ แยซ้องสือ บอระเพ็ด และ ข้าวก่ำ

วิธีทำ

- 1) เก็บสมุนไพรสดมาทั้ง 12 ชนิด (หากใช้ส่วนใบสามารถนำไปแช่ดำรับยาได้เลย แต่หากใช้ทั้งต้นให้ล้างทำความสะอาดส่วนรากก่อน)
- 2) หั่นเป็นชิ้นเล็กๆ (หากใช้ส่วนลำต้นหรือรากให้หั่นตามแนวขวาง ส่วนใบให้หั่นขนาดประมาณ 1*1 เซนติเมตร หรือ 2*2 เซนติเมตร ตามขนาดใบ)
- 3) หยิบสมุนไพรชนิดละ 1 กำมือ ใส่ลงในครกไม้ ตำให้ละเอียด (ยาสมุนไพรที่เข้าตำรับแล้วสามารถเก็บไว้ได้ 4-5 วัน)

วิธีใช้

ห่อสมุนไพรด้วยใบตอง และนำไปผิงไฟ (แค่พออุ่น) จากนั้นนำมาประคบไว้ในส่วนที่กระดูกหัก ใช้ผ้าพันให้แน่น (หากกระดูกหักควรยึดด้วยไม้ เพื่อไม่ให้ส่วนที่หักเคลื่อนไหว) ประคบยาสมุนไพรทุกวัน วันละ 1 ครั้ง ติดต่อกัน 7-10 วัน (กรณีมีอาการไม่หนัก ไม่มีการกระดูกหัก หรือแค่ข้อพลิก) แต่หากมีอาการกระดูกหักต้องประคบติดต่อกัน 20-30 วันแล้วแต่อาการของผู้ป่วย

รูปที่ 4.29 ตำรับยาสมุนไพรสูตรรักษาอาการกระดูกแตก และนายอ้าย หมื่อแล

บ้านป่าเกี๊ยะ ต.ท่าก้อ อ.แม่สรวย เป็นพื้นที่มีพืชสมุนไพรท้องถิ่นอยู่เป็นจำนวนมาก และยังคงความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณชนิดต่างๆ เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นพื้นที่มีชุมชนเข้มแข็ง และมีผู้นำชุมชนที่ดีมีความรู้ ดังนั้นสภาน้ำ จิมีประสบการณ์ที่จะขอคุ้มครองแนวป่าในพื้นที่ของบ้านป่าเกี๊ยะ ต.ท่าก้อ อ.แม่สรวย เป็นพื้นที่คุ้มครองสมุนไพร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ขอเขตทรัพยากรและทรัพยากรของชุมชนชัดเจน เพื่อการอนุรักษ์สมุนไพรให้อยู่คงอยู่ในพื้นที่ และป้องกันการคุกคามการบุกรุกภายนอก ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 โดยให้ขอประกาศพื้นที่ “ป่าชุมชน” เป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์เพื่อคุ้มครองสมุนไพรโดยชุมชนและหน่วยงานองค์กรที่มีส่วนร่วม ซึ่งงานทรัพยากรทางปัญญาและโครงการสมุนไพรได้ลงพื้นที่เพื่อประชุมชี้แจงกระบวนการในการดำเนินงาน และสำรวจ รวบรวมข้อมูลเพื่อขอรับความคุ้มครองพื้นที่ป่าชุมชนเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์สมุนไพรและถิ่นกำเนิด และร่วมกันระดมความคิดเพื่อวางแผน

ทางการดำเนินงานการอนุรักษ์สมุนไพรและถิ่นกำเนิดป่าชุมชน และขอความคิดเห็นของชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มสมุนไพร จำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งหมด 47 คน โดยมีรายละเอียดการประชุม ดังนี้

- 1) การชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงานเพื่อขอรับความคุ้มครองพื้นที่ป่าชุมชนให้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์สมุนไพรและถิ่นกำเนิด ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542 ซึ่ง พ.ร.บ.นี้จะให้ความคุ้มครองพื้นที่ป่าชุมชนที่มีสมุนไพรที่ยังคงความสมบูรณ์อยู่ ซึ่งเป็นสิทธิที่ชุมชนจะได้รับความคุ้มครองตลอดไป หรือจนกว่าชุมชนจะไม่สามารถรักษาสมุนไพรในพื้นที่เอาไว้ได้ ซึ่งสถาบันเห็นว่าพื้นที่บ้านป่าเคี้ยว ต.ท่าก้อ อ.แม่สรวย เป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมทั้งในด้านพื้นที่ที่ยังคงมีพืชสมุนไพรหลายชนิด และชุมชน ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน โดยที่ การขอรับความคุ้มครองดังกล่าว จะมีประโยชน์ต่อชุมชน คือ

- ช่วยให้ขอบเขตทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นทรัพย์สินของชุมชนมีขอบเขตที่ชัดเจนขึ้น
- อนุรักษ์ให้สมุนไพรยังคงอยู่ในพื้นที่
- ป้องกันการคุกคามจากบุคคลภายนอก
- เป็นการยืนยันสิทธิของชุมชนที่มีต่อผืนป่า
- พื้นที่องค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน
- พื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

รูปที่ 4.30 การชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงานการ

- 2) การสำรวจ และรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ เพื่อขอรับความคุ้มครองพื้นที่ป่าชุมชนให้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์สมุนไพรและถิ่นกำเนิด ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542 โดยใช้ Semi structured interview และเดินสำรวจพื้นที่ ในการเก็บข้อมูล 2 ส่วนหลักๆ คือ ข้อมูลป่าชุมชน และข้อมูลสมุนไพร

ป่าชุมชน

- a. อาณาบริเวณ เขตติดต่อพื้นที่สำคัญ การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน (ความมั่นคงทางปัจจัยสี่ พื้นที่พิธีกรรม ต้นน้ำ) กฎระเบียบ

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดหมู่บ้านแม่พะและ หมู่ที่ 11
ทิศใต้	ติดหมู่บ้านล่อจ่อ หมู่ที่ 23
ทิศตะวันออก	ติดหมู่บ้านบาหลา หมู่ที่ 19
ทิศตะวันตก	ติดหมู่บ้านดอยงาม

พื้นที่ป่าชุมชนที่ได้ดำเนินการจัดการขณะนี้ เป็นพื้นที่ป่าที่ชุมชนกำหนดขึ้นตนเอง โดยอาศัยตามรัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิชุมชน และได้ประกาศให้แก่ชุมชนและหน่วยงานใกล้เคียงชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยจัดการต้นน้ำ และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำชัน ลงนามรับทราบขอบเขตพื้นที่ป่าชุมชน

กฎระเบียบข้อบังคับชุมชน หมวด ระเบียบว่าด้วยการพัฒนาชุมชน (การปกครอง)

- 1) บุคคลใดที่จะเข้ามาค้าขายข้อมูลในชุมชน จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการหมู่บ้านทราบก่อน
- 2) ทุกครอบครัวจะต้องร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านทุกครั้ง หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามจะถูกปรับเงินตามค่าแรงงาน ณ เวลา นั้นๆ
- 3) ห้ามมิให้บุคคลใดนำยาเสพติดให้โทษทุกชนิดเข้ามาหรือจำหน่ายในหมู่บ้าน หากบุคคลใดถูกข้อบังคับจะถูกส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 4) ผู้ใดก่อความทะเลาะวิวาทในงานพิธีหรือกิจกรรมใหญ่ หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎจะถูกปรับตั้งแต่ 1,000 -5,000 บาท ส่วนค่าเสียหายแล้วแต่ผู้กรณีจะเรียกร้อง
- 5) ผู้ใดก่อความทะเลาะวิวาทในชุมชน หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนได้รับบาดเจ็บ หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎจะถูกปรับตั้งแต่ 1,000 -5,000 บาท ส่วนค่าเสียหายแล้วแต่ผู้กรณีจะเรียกร้อง
- 6) ผู้ใดก่อกวนหรือส่งเสียงรบกวนในชุมชนตั้งแต่ 4 ทุ่ม เป็นต้นไป หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎ จะถูกปรับเป็นเงิน 1,000-5,000 บาท
- 7) ผู้ใดยิงปืนในชุมชน โดยเหตุที่ไม่จำเป็นตั้งแต่ 4 ทุ่ม เป็นต้นไป หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎ จะถูกปรับเป็นเงิน 500 บาท
- 8) ห้ามมิให้บุคคลใดกระทำอนาจาร หรือละเมิดสิทธิเด็กและสตรี หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎ จะถูกปรับเป็นเงิน ตั้งแต่ 3,000 บาท ส่วนค่าเสียหายแล้วแต่ผู้กรณีจะเรียกร้อง
- 9) บุคคลใดทำลายทรัพย์สินสาธารณะของชุมชน หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎ จะถูกปรับตั้งแต่ 1,000-5,000 บาทและขอใช้ทรัพย์สินที่เสียหาย

- 10) ห้ามผู้ใดขโมยสิ่งของในชุมชน หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎ จะถูกปรับเป็นเงินไม่เกิน 2,500 บาท ส่วนค่าเสียหายขึ้นอยู่กับผู้กระทำผิด แต่ให้ชดเชยไม่เกิน 1-2 เท่า ตามที่เสียหาย
- 11) ให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงทุกคน ดูแลสัตว์เลี้ยงของตนเองเป็นอย่างดี ถ้าสัตว์เลี้ยงของบุคคลใด ได้เข้าไปสร้างความเสียหายในสวน หรือไร่นา ของผู้อื่น ให้คณะกรรมการตรวจสอบและพิจารณาความเสียหายและชดเชยตามความเป็นจริง
- 12) ห้ามทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ที่สาธารณะในชุมชน และตามที่คณะกรรมการได้ระบุไว้ หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎจะถูกปรับเป็นเงิน 500 บาท และให้ทำความสะอาดพื้นที่กลับสู่สภาพเดิม
- 13) ค่าปรับสินไหมทั้งหมดนี้ จะนำเข้ากองทุนพัฒนาหมู่บ้าน หรืองานส่วนรวมต่างๆของชุมชน
- 14) กฎระเบียบข้อบังคับนี้ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ แต่ต้องเห็นชอบจากประชาคมหมู่บ้านก่อน
- 15) ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้านอย่างเคร่งครัด ถ้าผู้ใดไม่ปฏิบัติตามเกิน 3 ครั้ง จะถูกตัดสิทธิทางสังคม
- 16) ในกรณีที่ไม่มีอยู่ใน กฎระเบียบ ข้อบังคับนี้ ให้ใช้ตามประเพณีและวัฒนธรรม ความเชื่อ ของแต่ละเผ่าพันธุ์ๆ

หมวด ข. ระเบียบว่าด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

กฎระเบียบทั่วไป

- 1) ทุกคนควรต้องร่วมกันทำแนวกันไฟทุกปี (ยกเว้น คนที่ไม่สบายและคนที่ไม่มีอยู่บ้าน) หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม จะถูกปรับเป็นเงิน ตามค่าแรงงาน ณ เวลานั้นๆ
- 2) เมื่อเกิดเหตุไฟไหม้ทุกครั้ง คนในชุมชนต้องช่วยกันดับไฟทุกคน
- 3) ห้ามผู้ใดตัดไม้ขายให้แก่บุคคลภายนอก หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็นเงิน 5,000-10,000 บาท พร้อมกับยึดไม้ไว้เป็นของกลาง หากตกลงกันในชุมชนไม่ได้ จะส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 4) ชุมชนจะต้องกำหนดพื้นที่ป่าให้ชัดเจนและพร้อมกับการติดป้ายในการจัดแนวเขตป่าของชุมชน
- 5) สามารถหาของป่าเพื่อบริโภคได้ แต่ให้ใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด
- 6) ห้ามบุคคลภายนอกเข้ามาตัดหรือเอาไม้ภายในเขตป่าชุมชน หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็นเงิน 5,000-10,000 บาท พร้อมกับยึดไม้ไว้เป็นของกลาง หากตกลงกันในชุมชนไม่ได้ จะส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย

- 7) ห้ามผู้ใดใช้วัสดุอุปกรณ์ใดที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในลำน้ำ หากผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกปรับ ตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท
- 8) บุคคลใดทำให้เกิดไฟไหม้ป่า หรือในสวนในไร่ของผู้อื่นโดยเจตนา หากผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกปรับตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท และชดเชยตามความเสียหายที่เกิดขึ้น (ถ้ากรณีเผาไร่ต้องทำแนวกันไฟให้กว้างพอสมควร)
- 9) ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้านตามที่ได้จัดตั้งไว้
- 10) ห้ามนำไม้ออกจากพื้นที่กลุ่มอนุรักษ์โดยเด็ดขาด จะถูกปรับตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท และยึดไม้ไว้เป็นของกลาง (ถ้าตกลงกันในหมู่บ้านไม่ได้ จะส่งดำเนินคดี ตามกฎหมาย)

กฎระเบียบในเขตป่าอนุรักษ์

- 1) ห้ามตัดไม้ เผาป่า และทำการเกษตรใดๆ ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หากผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกปรับตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท และยึดพื้นที่ดิน
- 2) สามารถหาของป่าเพื่อบริโภคได้ แต่ให้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าที่สุด
- 3) ห้ามจับสัตว์น้ำในพื้นที่เขตอนุรักษ์ หากผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกปรับตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท

กฎระเบียบในเขตป่าใช้สอย

- 1) ห้ามทำการเกษตรใดๆ ในพื้นที่ป่าใช้สอย หากผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกปรับตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท
- 2) บุคคลใดที่มีความต้องการจะใช้น้ำเพื่อทำประโยชน์ส่วนตัว ให้แจ้งคณะกรรมการทราบก่อน
- 3) ห้ามผู้ใดตัดไม้ขายให้แก่บุคคลภายนอก หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็นเงิน 5,000-10,000 บาท พร้อมกับยึดไม้ไว้เป็นของกลาง หากตกลงกันในชุมชนไม่ได้ จะส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย

กฎระเบียบการใช้พื้นที่ทำกิน

- 1) ทุกครอบครัวจะต้องแสดงจำนวนการใช้ที่ดิน ของแต่ละครัวเรือนต่อสาธารณะชนรับทราบ
- 2) ห้ามผู้ใดทำการขยายพื้นที่ทำกินเด็ดขาด หากผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกปรับตั้งแต่ 1,000-5,000 บาท และยึดพื้นที่ดิน (ถ้าตกลงกันในหมู่บ้านไม่ได้ จะส่งดำเนินคดีตาม กฎหมาย)
- 3) ห้ามขายพื้นที่ทำกินให้แก่บุคคลภายนอกเด็ดขาด หากผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกปรับ 500 บาท และยึดพื้นที่ดิน

- 4) ห้ามเจ้าหน้าที่จับกุมหรือดำเนินคดีก่อนมีการตรวจสอบพื้นที่ร่วมกับ คณะกรรมการจัดการทรัพยากรชุมชน
- b. Map พื้นที่ใช้ประโยชน์สมุนไพรในปัจจุบัน
หมอยาในพื้นที่ใช้ประโยชน์ในป่าโดยทั่วไป
- c. เงื่อนไขการจัดการทรัพยากรสมุนไพร (optimum model)
 - homogeneity/heterogeneity เผ่าพันธุ์เดียวกัน/ต่างเผ่า
ชาวบ้านบ้านป่าเกี๊ยะ มีสิทธิในการใช้ทรัพยากรต่างๆเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็น
เป็นชนเผ่าใด
 - ความมีส่วนร่วมและเท่าเทียมกัน ความไว้วางใจ การกระจายอำนาจ
ชาวบ้านมีความไว้วางใจ และมิจัดสำนักที่ดินในการดูแลทรัพยากรใน
ชุมชน และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน
 - ความโปร่งใสและคุณธรรม (มีระบบบัญชีใหม่)
มีการบันทึกบัญชี
 - บทลงโทษทางจารีตประเพณี การบังคับใช้ได้ ระบบการกำกับดูแล ติดตาม
มีกฎระเบียบของชุมชน และการดูแลกันเองของชาวบ้าน เช่น หากมีบุคคล
อื่นเข้ามาหาของในป่าจะแจ้งผู้ใหญ่บ้านให้ไปตักเตือน หรือดำเนินคดีตาม
กฎหมาย หรือหากชาวบ้านต้องการนำไม้จากในป่ามาใช้ ต้องขออนุญาต
เฉพาะไม้ล้มเท่านั้น โดยจะต้องได้รับการอนุญาตจากผู้ใหญ่บ้านก่อน
 - ความรู้ ความสามารถ ความตระหนัก (ตามแบบชาวบ้าน และแบบวิชาการ)
อาจจะได้มาจากการสังเกต
ผู้นำมีความรู้ ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชน+การ
อนุรักษ์ทรัพยากร
 - มีอัตลักษณ์และความภูมิใจ
เป็นหมู่บ้านชุมชนต้นแบบ การต้านยาเสพติด
 - ขอบเขตชัดเจนหรือไม่ เช่น มีแม่น้ำกั้น
ใช้เส้นเขาในการแบ่งเขต
 - ความเท่าทันโลกของผู้นำ
ผู้นำเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา
ชุมชน+การอนุรักษ์ทรัพยากร

- เครือข่ายกับโลกภายนอก
มีหน่วยงานเข้ามาเยอะพอสมควร เช่น สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย

d. ข้อมูลชุมชน

- ข้อมูลชุมชนทั่วไป (อาชีพหลัก อาชีพรอง)
ปลูกข้าว//ปลูกข้าวโพด//รับจ้างทั่วไป//เลี้ยงสัตว์//หาของป่าตามฤดูกาล//
อาชีพอื่นๆ เช่น เย็บผ้า โคมสเตย์ เครื่องประดับชนเผ่า ดีเหล็ก ฯลฯ (มีการส่งเสริมงานหัตถกรรมของโครงการหลวง)
- ข้อมูลชุมชน เช่น ประชากรแฝง อาชีพแฝง นายทุน ปัญหาชุมชนอื่นรอบ
ด้าน เส้นทางลำเลียงยาเสพติด มี NGO เข้าไปก็หน่วยงาน ผู้นำท้องถิ่น ทั้ง
ทางการและไม่ทางการ
.....
- สอบถามความต้องการของชุมชน เพื่อความพร้อมของชุมชนโดยคร่าวๆ
ประวัติการใช้ทรัพยากรป่า (ประชุม สอบถามจากผู้รู้ในชุมชน ปัญหาข้อ
ขัดแย้ง ที่นำมาสู่กฎระเบียบชุมชน)
ชุมชนมีการดูแลรักษาทรัพยากรโดยใช้กฎระเบียบของชุมชนมาโดยตลอด
เนื่องจากเริ่มมีบุคคลภายนอกเข้ามาเอาทรัพยากรในพื้นที่ไปขาย ซึ่งชุมชนมี
ส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบการใช้พื้นที่ป่า

สมุนไพร

- ชนิดใดสำคัญ เพราะอะไร (ชนิดที่ต้องเกิดในป่า) อยู่ที่ไหน จำเป็นต้องอนุรักษ์
หรือไม่
มีข้อมูลการสำรวจสมุนไพรทั่วไป จำนวน 93 ชนิด แต่ยังไม่มีการศึกษาข้อมูล
พืชเด่น พืชที่พบเฉพาะถิ่น หรือพืชที่ใกล้สูญหาย
- ความถี่และลำดับการใช้เปรียบเทียบกับการใช้ สสส. ด้วยเหตุผลอะไร
ชาวบ้านป่าเกี๊ยะหากไม่สบายจะมามาหาหมอในพื้นที่ก่อน เนื่องจากสะดวก หรือ
ถ้าไปหาแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หายก็จะกลับมาหาหมอ
- สมุนไพรมีมาก น้อย ใกล้สูญพันธุ์
มีข้อมูลการสำรวจสมุนไพรทั่วไป จำนวน 93 ชนิด แต่ยังไม่มีการศึกษาข้อมูลพืช
เด่น พืชที่พบเฉพาะถิ่น หรือพืชที่ใกล้สูญหาย

- d. ปัญหาการเข้าไปเอาสมุนไพร เช่น มีคนต่างถิ่น เข้าไปเอา
มีแต่ชาวบ้านในพื้นที่อื่นๆเข้ามาเก็บสมุนไพรไปขาย (ถ้าเอาไปไม่เยอะ ก็ไม่ว่า
อะไร) แต่ถ้าเป็นชาวบ้านป่าก็จะจะไม่มีการเก็บไปขาย เนื่องจากเป็นข้อตกลง
และจิตสำนึกของชุมชน
- e. ผู้ใช้ประโยชน์สมุนไพร เช่น พ่อค้า หมอยา สาธารณสุข ชาวบ้าน
ถ้าเข้าไปเก็บสมุนไพร จะมีแต่หมอยา เนื่องจากชาวบ้านไม่รู้จักว่าคืออะไร
ชาวบ้านทั่วไปจะเก็บแต่ของป่า
- f. ความถี่ของการใช้สมุนไพรแต่ละอย่าง เช่น ใช้เมื่อป่วย ใช้ตลอดชีวิต
ใช้สมุนไพร เมื่อมีอาการเจ็บป่วย (ตามคำแนะนำของหมอยา) บางชนิดใช้เมื่อป่วย
แต่บางชนิดก็ใช้ตลอดชีวิต
- g. ลำดับการใช้เปรียบเทียบกับ การไป รพ. หรืออนามัย เนื่องจากมี
ชาวบ้านป่าก็จะมาหาหมอยาสมุนไพรก่อนไป รพ. หรืออนามัย เนื่องจากมี
ความเชื่อมั่นในตัวหมอยาในพื้นที่มากกว่า แต่บางส่วนชาวบ้านที่เคยได้รับการ
รักษาจากหมอพื้นบ้านเชื่อว่าสมุนไพรสามารถใช้รักษาโรคได้เป็นอย่างดี แต่ใช้
ระยะเวลาในการรักษานาน จึงนิยมที่จะรับประทานยาและรักษาโดยแพทย์แผน
ปัจจุบัน ประกอบกับองค์ความรู้เรื่องสมุนไพรท้องถิ่นถูกจำกัดเฉพาะหมอพื้นบ้าน
- h. ความลำบากในการเข้าถึงสาธารณสุขทั่วไป หรือความไว้วางใจกับระบบแพทย์
แผนปัจจุบัน
ปัจจุบันเดินทางไม่ลำบากมากเท่ากับแต่ก่อน แต่ชาวบ้านเชื่อมั่นหมอยามากกว่า
การแพทย์แผนปัจจุบัน
- i. หมอยา 3 เฒ่า (อาชา ลาหู่ กะเหรี่ยง)
- มี characteristics อย่างไร (เป็นผู้นำด้วย ทางสังคม ความเชื่อ ความรู้
เป็นผู้นำด้วยหรือไม่ การถ่ายทอดภูมิปัญญา มีใครเป็นผู้ใช้ยา รักษาอะไร)
บางคนเป็นผู้นำทางสังคม โดยแต่ละชนเผ่าจะมีหมอพื้นบ้าน 1 คนคือนาย
อาชัย หมอแล หมอพื้นบ้านเผ่าอาชา และนายมากู เกษมสุขสายชล หมอ
พื้นบ้านเผ่าลาหู่ และมีหมอยาเผ่ากะเหรี่ยงอีก 1 ท่าน และมีนายจรัสศักดิ์
เกษมศรีธรา เป็นผู้รู้ด้านการเดินป่า
 - มีความสัมพันธ์กับสาธารณสุขหรือไม่
มีน้อยมาก

- มีคนสืบทอดไหม

ส่วนใหญ่จะสืบทอดให้ลูกหลานสายเลือดเดียวกัน แต่หากมีบุคคลอื่นในชุมชนที่สนใจ หมอยาในพื้นที่ก็ยินดีสอนสูตรยาสมุนไพรให้ (แต่จะไม่สอนคาถา สอนแต่สูตร) ความรู้เรื่องสมุนไพรท้องถิ่นถูกจำกัดเฉพาะหมอพื้นบ้าน

รูปที่ 4.31 การสำรวจ และรวบรวมข้อมูลของพื้นที่

โดยที่ประชุมมีคำถาม/ข้อสงสัย ดังนี้

- คณะกรรมการเกรงว่าเมื่อทำพื้นที่คุ้มครองไปแล้ว ผืนป่าจะตกเป็นของหน่วยงานอื่น ไม่ใช่ของชุมชน
(คำตอบ : ผืนป่าจะยังเป็นของชุมชน แต่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งมีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานกว่ากฎของชุมชน)
- เกรงว่ากิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นตามแผนงานจะเป็นกิจกรรมที่มาจากส่วนกลาง ซึ่งชาวบ้านอาจจะไม่อยากทำ หรือไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงต่อชุมชน
(คำตอบ : กิจกรรมต่างๆจะเกิดจากชุมชน ชุมชนสามารถเขียนแผนกำหนดกิจกรรมต่างๆได้เอง โดยมีหน่วยงานต่างๆเป็นพี่เลี้ยง)
- หน้าที่ชาวบ้านจะต้องทำเพิ่มเติม จากวิถีชีวิตเดิม
(คำตอบ : ชุมชนสามารถดำเนินตามแนวทางเดิมที่ชุมชนใช้ในการรักษาป่าในปัจจุบันได้เลยไม่ต้องทำอะไรเพิ่ม แต่สิ่งที่ชุมชนจะต้องทำเพิ่มเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองก็คือ การประชุมจัดทำแผนงาน+กิจกรรมต่างๆ (อาจจะใช้เวลาประมาณ 2 วัน) และจัดทำรายการในการเบิกจ่ายงบประมาณจากรัฐ(ซึ่งถ้าชุมชนไม่ต้องการใช้เงินงบประมาณก็ไม่ต้องทำก็ได้) - ซึ่งชุมชนจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆในการขอรับความคุ้มครอง

ซึ่งที่ประชุมมีมติคือ คณะกรรมการหมู่บ้านจะขอนำข้อมูลทั้งหมด ไปประชุมร่วมกับสมาชิกในหมู่บ้านอีกครั้ง เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นของทุกคนในชุมชน ต้องขอความคิดเห็นจากที่ประชุมใหญ่ก่อน และจะขอไปดูงานในพื้นที่อื่นๆ ที่ได้รับความคุ้มครองแล้วก่อน เนื่องจาก ยังมองไม่เห็นภาพว่าการจัดการเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองและเมื่อได้รับความคุ้มครองแล้วจะต้องดำเนินการอย่างไร ซึ่งในปัจจุบันมีโครงการต่างๆ เข้ามาในชุมชนค่อนข้างเยอะ ดังนั้นชุมชนมีความจำเป็นที่จะต้องคัดเลือกเข้าร่วมเพียงบางโครงการ เนื่องจากมีทรัพยากรบุคคลจำกัด โดยต้องเป็นโครงการที่ชุมชนต้องการทำ และจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนจริงๆ

- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน
ขุนตীন้อย ออมก๋อย จ.เชียงใหม่

การดำเนินงานในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ขุนตীন้อย ออมก๋อย จ.เชียงใหม่ ในการติดต่อกันออกแบบ ในการออกแบบเครื่องหมายการค้ากาแฟแม่ตืน ซึ่งเป็นเครื่องหมายการค้าที่เกิดขึ้นจากความคิดของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ขุนตীন้อย ร่วมกับนักวิชาการด้านสังคม ที่ต้องการให้วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตืน มีเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับผลิตภัณฑ์กาแฟของกลุ่ม ซึ่งในการออกแบบเครื่องหมายการค้าตามความต้องการของชุมชน โดยที่นักออกแบบดำเนินการออกแบบเครื่องหมายการค้าทั้งหมด 8 ชุด ตามข้อเสนอแนะของที่เกี่ยวข้อง จนได้ออกมาเป็นเครื่องหมายการค้าที่จะนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

รูปที่ 4.32 การออกแบบเครื่องหมายการค้าของกลุ่มผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตืน

ซึ่งก่อนการยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า จะมีการชี้แจงสิทธิ์ และขั้นตอนในการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงรายละเอียด และข้อกำหนดเกี่ยวกับการถือสิทธิ์ในเครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า

แม่เต็น และชี้แจงขั้นตอนในการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟ
อราบิก้าแม่เต็น จำนวน 30 คน ในหัวข้อต่างๆดังนี้

- ความหมายของเครื่องหมายการค้า
- เครื่องหมายการค้า คือ เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือตราที่ใช้กับสินค้า เพื่อให้
จดจำและสื่อถึงตัวสินค้า ว่าใครเป็นผู้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้านั้นๆ
- ยกตัวอย่างของเครื่องหมายการค้า
- ความสำคัญของเครื่องหมายการค้า
- ประโยชน์ของเครื่องหมายการค้า
 - 1) ทำให้ลูกค้าสามารถจดจำสินค้าได้ ไม่สับสนกับสินค้ายี่ห้ออื่น
 - 2) ช่วยให้ลูกค้าสามารถแยกแยะความแตกต่างของสินค้าได้
 - 3) ทำให้ลูกค้าสามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพตามต้องการ
 - 4) ทำให้ลูกค้าทราบว่าใครเป็นผู้ผลิต
 - 5) ทำให้ลูกค้าทราบแหล่งที่มาของสินค้า
 - 6) ช่วยในการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า
 - 7) ทำให้สินค้าดูน่าเชื่อถือ
- แนะนำตัวอย่างฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์
- แนะนำเครื่องหมายการค้ากาแฟของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอราบิก้าแม่เต็น

รูปที่ 4.33 เครื่องหมายการค้าของกลุ่มผู้ปลูกกาแฟอราบิก้าแม่เต็น

เครื่องหมายการค้ากาแฟแม่เต็น เป็นเครื่องหมายการค้าที่เกิดขึ้นจาก
ความคิดของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกผืนอย่างยั่งยืน ชุมชนน้อย ร่วมกับนักวิชาการด้านสังคม
ที่ต้องการให้วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอราบิก้าแม่เต็น มีเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับ
ผลิตภัณฑ์กาแฟของกลุ่ม อีกทั้งยังมีโครงการที่จะจัดจำหน่ายกาแฟในถุงขนาด 250 กรัม
ให้แก่ผู้บริโภคที่สนใจ โดยมีงานทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผู้ประสานกับผู้รับจ้าง
ออกแบบ เครื่องหมายการค้า เพื่อออกแบบและแก้ไขให้ตรงกับความต้องการของ
พื้นที่ และตรวจสอบว่าเครื่องหมายการค้านี้ เหมือนคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของ
ผู้อื่นหรือไม่

- ชี้แจงขั้นตอนการยื่นขอรับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า
สถาบันจะเป็นผู้ดำเนินการยื่นเรื่องขอรับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า
กาแฟแม่ตั้นต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟ
อาราบิก้าแม่ตั้นเป็นเจ้าของ โดยมีคุณเวา มะเซอพะ (ประธานวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูก
กาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น) เป็นตัวแทนของกลุ่มในการลงนามในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้สถาบัน
เป็นผู้ดำเนินการแทน และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
ทั้งหมด โดยสิทธิ์ในเครื่องหมายการค้านี้ เป็นของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า
แม่ตั้น
- ขอความเห็นจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น ในการออกแบบฉลาก
สินค้า และบรรจุภัณฑ์กาแฟแม่ตั้น
วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่สามารถกัน
ความชื้นได้ เนื่องจากในพื้นที่ที่มีความชื้นสูง ซึ่งอาจจะเป็นบรรจุภัณฑ์สีเงิน สีดำ หรือ
สีอื่นก็ได้ โดยให้ทางสถาบันเป็นผู้ออกแบบให้เหมาะสม กับเครื่องหมายการค้าของ
กลุ่ม และนำมาให้กลุ่มคัดเลือกฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์อีกครั้ง ก่อนนำมาใช้งานจริง

รูปที่ 4.34 การประชุมชี้แจงสิทธิ์ และขั้นตอนในการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมาย
การค้าของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น

วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น ได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตั้น ในการช่วยผลักดัน สนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะ
กลุ่มในด้านต่างๆ ทางทีมงานจึงได้มีโอกาสนในการปรึกษา ขอคำแนะนำ รวมถึง
แลกเปลี่ยนข้อมูลในด้านต่างๆกับเจ้าหน้าที่ อบต.แม่ตั้น โดยที่ อบต.มีแผนที่จะ
ผลักดันเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการพัฒนา และส่งเสริมให้

มีการปลูกกาแฟในพื้นที่ เนื่องจากกาแฟมีจุดเด่นในเรื่องของคุณภาพของเมล็ดกาแฟ เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นกาแฟออร์แกนิกส์ ซึ่งสามารถจำหน่ายได้ในราคาสูงกว่ากาแฟทั่วไป โดยจะพยายามผลักดันให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีอบต.ช่วยเป็นที่เลี้ยง และสนับสนุนกลุ่มในด้านต่างๆ

รูปที่ 4.35 การประชุมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตื่น

4.2.2 จัดทะเบียน/จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนบนพื้นที่สูง

การจัดแจ้ง/จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชน ในปีงบประมาณ 2559 ได้ดำเนินการจัดแจ้ง/จดทะเบียนทั้งหมด 5 รายการ เป็นเครื่องหมายการค้า 4 รายการ และตำรับยาสมุนไพร 1 รายการ แสดงดังตารางที่ 4.3 โดยที่ในการจัดแจ้ง/จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว จะให้ชุมชนเป็นเจ้าของสิทธิ์ และให้สถาบันฯ เป็นตัวแทนในการดำเนินการยื่นขอจดทะเบียน รวมถึงการดำเนินการด้านเอกสารต่างๆจนแล้วเสร็จตามขั้นตอนของกรมทรัพย์สินทางปัญญา และกรมการแพทย์แผนไทย ซึ่งก่อนการจัดแจ้ง/จดทะเบียน แต่ละครั้งจะมีการชี้แจงทำความเข้าใจ ถึงประโยชน์จากการยื่นขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชน สิทธิ์ที่ชุมชนมีต่อทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ ตลอดจนชี้แจงถึงกระบวนการในการขอรับความคุ้มครอง เพื่อให้ชุมชนเข้าใจในสิทธิ์ที่ตนเองมี และสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

ตารางที่ 4.3 ทรัพย์สินทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนบนพื้นที่สูง ที่ยื่นจดทะเบียน/จดแจ้งในปี 2559

ลำดับ	รายการ	ประเภททรัพย์สินทางปัญญา	เจ้าของสิทธิ์
1	เครื่องหมายการค้าปางแดงโน 	เครื่องหมายการค้า	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมย้อมสีธรรมชาติบ้านปางแดงโน
2	เครื่องหมายการค้าถ่านอัดแท่งศรีบุญเรือง 	เครื่องหมายการค้า	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มถ่านอัดแท่งจากซังข้าวโพดบ้านศรีบุญเรือง
3	ตำรับยาสมุนไพรสูตรขับสารพิษ	ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย	นายพะปิก นียมยอดศิริ
4	เครื่องหมายการค้าโดเกอโอ 	เครื่องหมายการค้า	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยต้ม
5	เครื่องหมายการค้ากาแฟแม่ต้น 	เครื่องหมายการค้า	วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอราบิก้าแม่ต้น

4.2.3 เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ในปีงบประมาณ 2559 ได้ดำเนินการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน ในการสนับสนุนให้วิสาหกิจกลุ่มผ้าทอเกาะเหวียงลายโบราณบ้านदनยางมูล และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยต้ม มีการใช้เครื่องหมายการค้าของกลุ่ม ในการจัดทำป้ายติดคอเสื้อซึ่งมีเครื่องหมายการค้าของกลุ่มฯ โดยได้ประสานงานผู้รับจ้างจัดทำป้ายติดคอเสื้อ ในการออกแบบและพิมพ์ป้ายติดคอเสื้อ ภายใต้เครื่องหมายการค้า “ด๊ะเก๋” และ “โดเก๋โอ” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายเกาะเหวียงโบราณ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยต้ม เพื่อให้กลุ่มได้ใช้ในการดำเนินกิจการต่อไป

รูปที่ 4.36 ป้ายติดคอเสื้อภายใต้เครื่องหมายการค้า “ตะกี้” และ “โดเกอโอ” และการใช้เครื่องหมายการค้ากับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

4.3 รวบรวมความรู้จากการฝึกอบรม/สัมมนา

จากการสังเคราะห์เอกสารและการเข้ารับการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ ในช่วงปีงบประมาณที่ผ่านมา สามารถสรุปรายละเอียดและความรู้ต่างๆ ได้ดังนี้

- โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (IP valuation)”

งานทรัพย์สินทางปัญญา สำนักวิจัย ได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (IP valuation)” ในวันที่ 26-28 ตุลาคม 2558 ณ ห้องประชุมต๋อยสุเทพ 2 โรงแรมแคนทารี ฮิลล์ เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการบันทึกบัญชีเป็นสินทรัพย์ของสถาบันได้

โดยได้รับเกียรติจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์ กาญจนโอภาส ผู้อำนวยการอุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มาเป็นวิทยากรในการอบรมครั้งนี้ โดยมีผู้เข้าร่วมการอบรมจากหน่วยตรวจสอบภายใน ฝ่ายคลัง นิติกร นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จำนวน 27 ท่าน ดังนี้

1) น.ส.เพชรดา อยู่สุข	ผู้อำนวยการสำนักวิจัย
2) นางวัชรีย์ พรรณเรืองรอง	หัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายใน
3) น.ส.สุมาลี เม่นสิน	นักวิชาการ
4) น.ส.กรรณิกา ศรีสัย	นักวิชาการ
5) น.ส.อัปสร วิทยประภารัตน์	นักวิชาการ
6) น.ส.นฤมล ศรีวิชัย	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
7) น.ส.สายทอง อินชัย	นักวิชาการ
8) น.ส.รินทิพย์ ต่อปัญญาเรือง	นิติกร
9) นายคมกฤษ นนทผล	นิติกร
10) น.ส.พัชรนันท์ บัวมะลิ	นิติกร
11) น.ส.มนัสนันท์ จันทน์พันธ์	เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน
12) น.ส.พิรญา เตชะรัง	เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน
13) นางยุพิน ธัญใจ	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
14) นายพงษ์คนัย ยาวิชัย	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
15) น.ส.รจนา ไชยะ	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
16) น.ส.วลัยพร ไชยวงศ์	จ้างเหมาบริการงานตรวจสอบภายใน
17) น.ส.พรรณี ชาวแพร่	จ้างเหมาบริการงานตรวจสอบภายใน
18) น.ส.รัตนวรรณ ราชภัณฑ์	จ้างเหมาบริการงานตรวจสอบภายใน
19) นายศักดิ์ศิริ คุปตรัตน์	นักวิจัย
20) น.ส.สายพันธุ์ กาบใบ	นักวิจัย
21) น.ส.สุดาวดี ยศอาลัย	นักวิจัย
22) น.ส.เกตุกุล จันทร์รัตน์	เจ้าหน้าที่โครงการ
23) น.ส.อังคนาภรณ์ พงษ์ดวง	เจ้าหน้าที่โครงการ
24) น.ส.อภิญา ไชยสนั่น	เจ้าหน้าที่โครงการ
25) น.ส.สุธิดา จันดา	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
26) น.ส.ธารทิพย์ ทองชาติ	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
27) น.ส.นริศรา นารณี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

การอบรมวันที่ 26 ตุลาคม 2558 วิทยากรบรรยายในหัวข้อ “การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา” และ “เทคนิคการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา” สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

การประเมินมูลค่า หรือ Valuation คือ การประมาณการหรือการกำหนดมูลค่าของบางสิ่งบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่จับต้องได้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ รถ ฯลฯ หรือทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ซึ่งการที่จะประเมินมูลค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้ประเมินแต่ละคน อาจให้มูลค่าของสิ่งๆนั้นไม่เท่ากัน เนื่องจากการประเมินมูลค่า เกิดจากการประเมินคุณค่า (Value) ที่ผู้ประเมินให้ต่อสิ่งนั้นๆ เช่น การตั้งราคาขายข้าวกระเพาะเห็ดที่ขายข้างถนน กับข้าวกระเพาะเห็ดที่ขายในสนามบินที่มีราคาต่างกัน

4-5 เท่า เนื่องจากผู้บริโภคให้คุณค่ากับข้าวกระเพราที่ขายในสนามบินมากกว่าข้าวกระเพราที่ขายข้างถนน จึงยอมจ่ายเงินในราคาที่มากกว่าให้กับข้าวกระเพราที่ขายในสนามบิน เป็นต้น

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (IP Valuation) สามารถประเมินได้ทุก Stage ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่การประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินประเภทอื่น เนื่องจากมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญามีโอกาสเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ จากหลายสาเหตุ เช่น อายุของทรัพย์สินทางปัญญา ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ตลาดเปลี่ยนแปลงไป หรือคุณค่าที่เกิดขึ้นในสังคมเปลี่ยนไป เป็นต้น

Evaluation and Valuation During R&D Commercialization Stages

รูปที่ 4.37 การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์

ในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา จะต้องกำหนดปัจจัยในการประเมินให้ถูกต้อง เช่น ประเมินทรัพย์สินทางปัญญาประเภทไหน ประเมินเพื่อใคร วัตถุประสงค์ของการประเมิน วันเวลาที่ประเมิน วิธีการประเมิน เพื่อให้ได้ค่าที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการประเมินทรัพย์สินทางปัญญา คือ เมื่อต้องการที่จะใช้ทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ เช่น ต้องการขายสิทธิให้กับเอกชน ต้องการที่จะผลิตทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆเพื่อจำหน่าย เป็นต้น

ลักษณะการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

- 1) การผลิตและจำหน่ายด้วยตนเอง เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องเป็นผู้ลงทุนในการผลิต การตลาดและการกระจายสินค้าเอง ผลประโยชน์ที่จะได้รับจะอยู่ในรูปของผลประโยชน์การโดยรวม ในกรณีนี้ หากเจ้าของสิทธิเป็นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องอยู่แล้วก็จะสามารถผลิตและกระจายสินค้าดังกล่าวได้ดีกว่าเจ้าของสิทธิที่ไม่ได้เป็นผู้ประกอบการ ผลลัพธ์ที่ได้ก็จะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าของสิทธิแต่ละราย
- 2) การขายสิทธิให้กับผู้ประกอบการ เจ้าของสิทธิสามารถขายสิทธิหรือมอบสิทธิให้ผู้ประกอบการดำเนินการผลิตและกระจายสินค้า โดยเจ้าของสิทธิมีที่จะต้องเป็นผู้พัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา

ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้ในอุตสาหกรรมโดยตรง ในกรณีนี้ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาอาจเกิดขึ้นในการขอกู้เงินเพื่อใช้ในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ โดยเจ้าของสิทธิ์เป็นผู้ต้องการประเมิน เจ้าของสิทธิ์สามารถได้รับคำตอบแทนทั้งในรูปแบบของเงินก้อนชำระครั้งเดียวและ/หรือชำระเป็นส่วนแบ่งของผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง การประเมินผลตอบแทนจะต้องเป็นการคาดการณ์ผลประโยชน์ของผู้ที่รับช่วงในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว ในทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท การพัฒนารูปแบบอาจไม่จำเป็นต้องแล้วเสร็จก่อนที่สามารถมีการถ่ายโอนได้ ดังนั้น อาจไม่มีการกู้ยืมเงินเกิดขึ้นดังนั้น หากผู้รับมอบสิทธิ์เป็นผู้กู้ยืมเงินเพื่อลงทุนในการผลิตและกระจายสินค้าและจะเป็นผู้ขอให้มีการประเมินมูลค่าอาจพิจารณาจากราคาที่มีการขายโอนสิทธิ์ได้ ในกรณีนี้ ผลตอบแทนต่อทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นผลประโยชน์ของธุรกิจดังกล่าว (ปรับลดเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ)

- 3) **การร่วมทุน** เจ้าของสิทธิ์อาจจัดหาผู้ร่วมทุนในระยะต่างๆ ของการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาดังนี้ระยะพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา การประเมินทรัพย์สินทางปัญญาอาจใช้เป็นตัวตัดสินส่วนของการร่วมทุน และอาจใช้เป็นการกู้เงินเพื่อใช้ในการลงทุนเพื่อเป็นการลงทุน ในกรณีนี้ ผลตอบแทนจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จของการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา การกู้ยืมเงินอาจเป็นการรับผิดชอบร่วมระหว่างเจ้าของสิทธิ์และผู้ประกอบการ ผลลัพธ์ที่จะได้รับจะมาจากผลการประกอบการ และความสำเร็จของการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาหากประสบความสำเร็จในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวหลังจากพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว การประเมินทรัพย์สินทางปัญญาก็มีความชัดเจนมากกว่า เนื่องจากสามารถประเมินได้ว่า ทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวจะสามารถสร้างมูลค่าทางอุตสาหกรรมหรือการค้าได้เพียงใด โดยอาจจากผลประโยชน์ของธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ตัวแปรที่มีผลกับมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไป แต่ปัจจัยหลักที่มีส่วนทำให้ทรัพย์สินทางปัญญามีคุณค่าหรือมีความผันแปรในมูลค่าสามารถแยกหลักๆ ได้แก่

- 1) **ค่าตอบแทนรวม (Royalty)** คือค่าตอบแทนในการใช้สิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสามารถชำระได้เป็นงวดๆ หรือเป็นจำนวนเต็ม ขึ้นอยู่กับการเจรจาระหว่างเจ้าของสิทธิ์และผู้ที่ต้องการใช้ทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ และในกรณีที่เจ้าของสิทธิ์เป็นผู้ลงทุนเองอาจพิจารณาได้จากผลประโยชน์ของธุรกิจนั้นๆ ปริมาณของค่าภาคหลวงขึ้นอยู่กับความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญาในการประกอบธุรกิจ หรือสัดส่วนความสำคัญในการผลิตสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ อาจรวมถึงความสามารถในการประกอบกิจการนั้นๆ ด้วย
- 2) **ระยะเวลาคุ้มครอง (Protection Period)** คือระยะเวลาที่เจ้าของสิทธิ์ได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมาย หรือระยะเวลาที่เจ้าของสิทธิ์มีอำนาจเหนือตลาดโดยการใช้สิทธิ์เฉพาะ (Exclusivity) ระยะเวลาคุ้มครองที่ยาวนานก็จะทำให้เจ้าของสิทธิ์สามารถเก็บเกี่ยว

ผลตอบแทนได้มากขึ้น แต่เจ้าของสิทธิ์จะต้องมีการปกป้องสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวผลตอบแทนได้อย่างเต็มที่

- 3) **ความแปลกใหม่ (Novelty)** คือความสามารถของผลิตภัณฑ์อันเป็นผลของการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่จะนำตลาดและปกป้องสัดส่วนของตลาดไว้ได้ในระยะเวลาที่ได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากอำนาจเหนือตลาดจะยั่งยืนได้ต้องไม่มีการแข่งขันอันจะเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ใหม่หรือแปลกกว่า หรือไม่มีผู้ประกอบการอื่นสามารถสร้างสรรค์สินค้าหรือบริการที่ทดแทนได้
- 4) **ความยืดหยุ่นในการใช้งาน (Flexibility)** คือความสามารถของทรัพย์สินทางปัญญาในการปรับเปลี่ยนการใช้งานได้อย่างหลากหลาย เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายวิธีและอาจได้รับผลตอบแทนจากหลายแหล่งในเวลาเดียวกัน และในบางกรณี การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาให้ถูกทางก็สามารถสร้างคุณค่าให้กับทรัพย์สินทางปัญญานั้นๆ มากกว่าการใช้งานตามเจตนารมณ์เดิมได้
- 5) **ความยืดหยุ่นในการถ่ายโอน (Transferability)** คือความสามารถของทรัพย์สินทางปัญญาในการถ่ายโอนสิทธิ์ความเป็นเจ้าของซึ่งจะสามารถเพิ่มมูลค่า
- 6) **แผนดำเนินการของธุรกิจ (Business Plan)** คือแผนการสร้างคุณค่าให้กับทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนการตลาด (Marketing Plan) เพื่อเพิ่มความคุ้นเคยและค่านิยมของตลาดต่อสินค้าหรือบริการ แผนการผลิต (Production Plan)

ปัจจัยชี้วัดคุณค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

- 1) **กระแสรายได้ (Cash Flow)** กระแสรายได้ทั้งหมดต่อช่วงเวลาในอนาคตที่จะเกิดจากกิจกรรมที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าและหรือบริการ ทั้งนี้ หากเป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าและหรือบริการที่เกิดจากทรัพย์สินทางปัญญามากกว่า 1 อย่างต้องมีการระบุชัดเจนว่า รายได้ดังกล่าวเกิดจากทรัพย์สินทางปัญญาใด
- 2) **ช่วงเวลาของกระแสรายได้ (Period, t)** คือช่วงเวลาในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจรวมถึงช่วงเวลาที่ใช้ในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องให้สามารถใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ โดยในระยะแรกของการลงทุนอาจยังไม่มีรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาแต่จะมีเพียงการลงทุนเพื่อพัฒนาซึ่งเปรียบเสมือนรายได้ที่เป็นลบเท่านั้น และการสร้างรายได้ (กระแสรายได้ที่มีค่าเป็นบวก) ของทรัพย์สินทางปัญญามักจะขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและไม่มีการแข่งขันจากผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการอื่น
- 3) **อัตราการลดค่ารายได้ (Discount Factor, r)** ได้แก่การลดทอนกระแสรายได้ให้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของค่าเงินที่มีค่าน้อยลงหากรายได้นั้นเป็นการคาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (ในจำนวนเงินที่เท่ากัน เงินดังกล่าวในอนาคตจะมีค่าน้อยกว่าเงินจำนวนเดียวกันในปัจจุบัน) ซึ่งจะประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ คือ ความเสี่ยง (Risk) อัตราดอกเบี้ยของพันธบัตรรัฐบาล (Interest on Thailand's treasury bill)

- 4) **แผนธุรกิจ (Business Plan)** หมายความว่าเอกสารแสดงโครงการและแผนการดำเนินธุรกิจที่จะใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการผลิตสินค้าหรือบริการ ต้องครอบคลุมระยะเวลาดำเนินการตลอดอายุโครงการที่ต้องการกู้ยืมเงิน

วิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

1) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากต้นทุน (Cost Approach)

ในกรณีที่มูลค่าทางเศรษฐกิจในอนาคตของทรัพย์สินทางปัญญานั้นยังไม่ชัดเจนพอเพียง ก็จะสามารถมูลค่าจากค่าใช้จ่ายในกระบวนการพัฒนาหรือสร้างทรัพย์สินทางปัญญานั้นขึ้นมาแทน วิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมใช้น้อยที่สุด ด้วยเหตุที่ว่าโดยปกติแล้ว ค่าใช้จ่าย (cost) กับมูลค่า (value) ไม่เท่ากันเสมอไป และมูลค่าของทรัพย์สินไม่ได้ดูจากรายจ่ายอย่างเดียว เพราะรายจ่ายในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้เป็นตัวกำหนดความสามารถในการทำรายได้ในอนาคตของทรัพย์สินทางปัญญา หรือต้นทุนที่สูงกว่าที่ตลาดสามารถจะรองรับได้ โดยเฉพาะกรณีของเทคโนโลยีใหม่ ทำให้ค่าที่ประเมินได้ไม่ใช่มูลค่าที่แท้จริง

2) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากมูลค่าของตลาด (Market Approach)

การประเมินทรัพย์สินทางปัญญาจากมูลค่าของตลาด คือ การระบุมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาเป็นส่วนต่างระหว่างราคาที่เหมาะสม (Fair Market Value) ของธุรกิจและมูลค่าของทรัพย์สินต่างๆ ของธุรกิจนั้นๆ ในการนี้ ผู้ประเมินจำเป็นต้องมีการประเมินมูลค่าของธุรกิจดังกล่าวหรือประเภทเดียวกันที่เป็นโครงการในการขอเงิน และจึงหักลบมูลค่าของทรัพย์สินประเภทอื่นๆ ออกหมดแล้ว จะเหลือเพียงมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาที่ยังไม่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายหรือยังไม่มีธุรกรรมประเภทเดียวกันผู้ประเมินอาจใช้ธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นจุดเริ่มต้นของมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ มาประกอบเพื่อสามารถกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องการประเมินได้สิ่งสำคัญในการใช้ระบบตลาด ผู้ประเมินต้องสามารถแยกแยะทรัพย์สินประเภทต่างๆ และสามารถกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินประเภทอื่นๆ ได้อย่างค่อนข้างแม่นยำจึงจะสามารถกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากมูลค่าของตลาดจะให้มูลค่าที่ใกล้เคียงมากกว่าการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากต้นทุน แต่มีวิธีการทำที่ยากกว่า และค่าที่ได้จะเป็นค่าตัวเลขที่เกิดจากการประมาณการมูลค่าในอนาคต แล้วคำนวณกลับมาเป็นมูลค่าปัจจุบัน

3) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากการประเมินรายได้ (Income Approach)

พิจารณาจากรายได้ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเมิน โดยอาศัยหลักในการแปลงกระแส รายได้ในอนาคตให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากการประเมินมูลค่าตลาดและรายได้ เป็นการคำนวณมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยการประเมินผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับภายใต้การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการผลิตสินค้าและบริการตลอดอายุของทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว ทั้งในแบบการประมาณการมูลค่าของตลาด และประมาณการยอดขายหรือรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา

ดังนั้น จึงเป็นการใช้หลักของ “มูลค่าปัจจุบัน” (Present Value: PV) มาใช้เป็นฐานในการประเมินศักยภาพของการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นประโยชน์ เมื่อ

$$\text{Present Value} = \text{Future Value} / (1 + rt)$$

Future Value (FV) = ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา
 T = ช่วงเวลาที่เกิดผลประโยชน์ซึ่งนับจากปัจจุบันจะนับเป็น ปี เดือน หรือสัปดาห์ก็ได้
 r = Discount Rate หรือ อัตราการลดทอนผลประโยชน์อันเกิดจากความไม่แน่นอนของมูลค่าที่ประมาณได้ในอนาคตซึ่งจะมีอัตราต่อช่วงเวลาสอดคล้องกับช่วงเวลา t

Revenue Projection from Analytical Analysis

- Market size x Market share
 - Project anticipated size of market
 - Project the percentage of that market the party will capture

	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5	Total (MB)
Market Size (MB)	\$50.00	\$55.00	\$60.00	\$70.00	\$75.00	\$310.00
Market Share (%)	1	2	7	10	12	
Projected Rev (MB)	0.5	1.1	4.2	7	9	\$21.80

- Units sold x Unit price
 - Project the number of units the party will sell
 - Project the unit price

	Year 1	Year 2	Year 3	Year 4	Year 5	Total
Units sold	0	1000	5000	10000	50000	66000
Unit price (Baht)	0	3000	2400	1300	1500	
Projected Rev (Baht)	0	3,000,000	12,000,000	13,000,000	75,000,000	108,000,000

รูปที่ 4.38 การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากการประเมินรายได้

ซึ่งทั้งสองวิธีต้องมีการคำนวณหาอัตราความเสี่ยง (Discount rate) เพื่อใช้ในการคำนวณหาค่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราในการทำกำไร (IRR) (รูปที่ 4.39) ซึ่งค่า Discount rate สามารถประเมินคร่าวๆจากรูปที่ 4.40

Adding Up The Present Value Of The Future Benefits

	Future Year					
	1	2	3	4	5	Total
Projected cash flow (MB)	0.5	1.0	1.2	1.6	2.0	6.3
Discount rate	25%	25%	25%	25%	25%	
Present value (MB)						

	0	1	2	3	4	5	total
FV	1,000,000	500,000.00	1,000,000.00	1,200,000.00	1,600,000.00	2,000,000.00	6,300,000.00
PV		-840,000.00	-8640,000.00	-8614,400.00	-8655,360.00	-8655,360.00	-2,965,120.00
NPV							82,965,120.00
IRR							84%

รูปที่ 4.39 การคำนวณหามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราในการทำกำไร (IRR)

Typical Venture Capital Discount Rates

Stage of Development	Discount Rate
Seed Stage (Has idea and working on technology but has to develop a prototype)	80-100+ %
Early Stage (Has proven technology i.e. a prototype) but still at the pre-sale stage. Probably need further development to proof commercial viability of technology	40-70%
Intermediate Stage (Has begun production and has some sale, but rapid expansion has not yet been attempted)	30-50%
Later Stage (Relatively mature and has shown some success at scaling up business)	20-35%

รูปที่ 4.40 การคำนวณ Discount rate

- 4) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยใช้มากกว่า 1 วิธีร่วมกัน (Mixed Approach)
 บางกรณีผู้ประเมินสามารถประเมินมากกว่า 1 วิธี ซึ่งผลการประเมินจะให้มูลค่าออกมาต่างกัน อยู่ที่จะเลือกให้ตัวเลขไหนไปประกอบการตัดสินใจ

รูปที่ 4.40 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ
 เรื่อง “การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (IP valuation)”

การอบรมวันที่ 27-28 ตุลาคม 2558 วิทยากรแบ่งกลุ่มให้ผู้เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติประเมินทรัพยากรทางปัญญาของสถาบันฯ กลุ่มละ 1 ผลิตภัณฑ์ โดยให้เลือกวิธีการประเมินมูลค่าทรัพยากรทางปัญญา กลุ่มละ 2 วิธี โดยมีทรัพยากรทางปัญญาที่นำมาใช้เป็น Case Study ดังนี้

1. สิทธิบัตร “ชีวภัณฑ์ชนิดเม็ดสำหรับป้องกันหุ้มการปลูกพืช”
2. สิทธิบัตร “กรรมวิธีการสังเคราะห์ฟีโรโมนสำหรับดึงดูดหอนโยฝาก” และ “ส่วนผสมสารฟีโรโมนสังเคราะห์สำหรับดึงดูดผีเสื้อหอนโยฝาก”
3. อนุสิทธิบัตร “สูตรผสมสารสกัดจากใบชาเมี่ยงและน้ำมันหอมระเหยจากผลมะแขว่น”
4. อนุสิทธิบัตร “คอนกรีตผสมแกนต้นเซมพ์และกรรมวิธีการผลิตดังกล่าว”
5. เครื่องหมายการค้า “ด๊ะก๊”
6. ลิขสิทธิ์ “การปลูกข้าวโพดเหลืองด้วยพืชตระกูลถั่วในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง”
7. ลิขสิทธิ์ “พืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง”

แต่ละกลุ่มนำเสนอการประเมินมูลค่าทรัพยากรทางปัญญาของสถาบันดังนี้

กลุ่ม 1 สูตรผสมสารสกัดจากใบชาเมี่ยงและน้ำมันหอมระเหยจากผลมะแขว่น

1. การประเมินมูลค่าทรัพยากรทางปัญญา

วิธีที่ 1 Cost Approach

รายละเอียดต้นทุน

ต้นทุน 300,000 บาท มีดังนี้

- วัตถุดิบ(สารเคมี) 60% = 180,000
- ค่าแรง 10% = 30,000
- ค่าสาธารณูปโภค 5% = 15,000
- ค่าใช้จ่ายในการทดสอบรับรองมาตรฐาน 25% = 75,000

วิธีที่ 2 Income Approach

ผลิตภัณฑ์ที่ได้ มี 3 ตัว ได้แก่

1. สเปรย์
2. น้ำยาบ้วนปาก
3. ยาสีฟัน

$$NPV_{รวม} = 768,625.64$$

$$IRR_{รวม} = 135.90 \%$$

2. การขายสิทธิ์ :

- กลุ่มลูกค้า คือ บริษัทที่ผลิตสินค้าเกี่ยวกับสมุนไพร
 - Discount Rate 25 %
 - 1) การเรียกจ่ายเงินครั้งแรก (up front fee)
- แบ่งจ่ายเป็น 3 งวด

ตารางที่ 4.4 การเรียกจ่ายเงินครั้งแรก (up front fee) ของการขายสิทธิ์สูตรผสมสารสกัดจากใบชาเมี่ยงและน้ำมันหอมระเหยจากผลมะแขว่น

ปี 1 (35%)	ปี 2 (30%)	ปี 3 (25%)
269,019	230,588	192,156

2) รูปแบบในการจ่ายผลตอบแทน (Royalty 25 % ของยอดขาย)

ตารางที่ 4.5 การจ่ายผลตอบแทนสูตรผสมสารสกัดจากใบชาเมี่ยงและน้ำมันหอมระเหยจากผลมะแขว่น

25 % ของยอดขาย	สเปรย์ 1,600ชิ้น/ปี ขึ้นละ 99 บาท	ยอดขาย 1,600*99 = 158,400 บาท	158,400*25% = 39,600 บาท
25 % ของ กำไร	สเปรย์ 1,600ชิ้น/ปี ขึ้นละ 99 บาท	กำไร 70% 1,600*70% = 112,000 บาท	112,000*25% = 28,000 บาท

กลุ่ม 2 สิทธิบัตร “ชีวภัณฑ์ชนิดเม็ดสำหรับป้องกันหุ้มการปลูกพืช”

1. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

วิธีที่ 1 Cost Approach

- รายละเอียดต้นทุน
- ต้นทุน 713,066 บาท มีดังนี้
- โรงงาน = 187,085
 - เครื่องจักร = 155,000
 - ค่าสาธารณูปโภค = 11,667
 - วัสดุดิบ = 177,984
 - บุคลากร = 81,330
 - เงินสด = 100,000

วิธีที่ 2 Income Approach

$$NPV_{รวม} = 126,855$$

$$IRR_{รวม} = 37.13 \%$$

2. การขายสิทธิ์ :

- เลือก upfront fee เป็นจำนวนเงิน 750,000 บาท
- Royalty 10% ของยอดขาย

กลุ่ม 3 ลิขสิทธิ์หนังสือพืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง

1. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

- กรณีขายหนังสือทั้งหมด 1,500 เล่ม ภายในระยะเวลา 5 ปี

วิธีที่ 1 Cost Approach

รายละเอียดต้นทุน

ต้นทุน 75,200 บาท มีดังนี้

- ค่าจ้างสำรวจข้อมูล = 25,200
- ค่าจ้างถ่ายภาพ = 15,000
- ค่าเรียบเรียง = 20,000
- ค่าจัดกิจกรรม/เวทีชุมชน = 15,000

วิธีที่ 2 Income Approach

$NPV_{รวม} = 1,072.53$

$IRR_{รวม} = 10.12 \%$

2. การขายสิทธิ์ :

- เลือก upfront fee เป็นจำนวนเงิน 75,200.00 บาท
- Royalty 3% ของยอดขาย

กลุ่ม 3 (ต่อ) ลิขสิทธิ์ DVD การปลูกข้าวโพดเหลืองด้วยพืชตระกูลถั่วในพื้นที่โครงการขยายผล

1. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

- กรณีขาย DVD ทั้งหมด 500 แผ่น ภายในระยะเวลา 5 ปี

วิธีที่ 1 Cost Approach

รายละเอียดต้นทุน

ต้นทุน 38,800 บาท มีดังนี้

- ค่าจัดทำ DVD (ถ่ายทำ/ออกแบบ/สำเนาแผ่น) = 25,200
- ค่าสัมภาษณ์เกษตรกร = 1,800
- ค่าเบี้ยเลี้ยง ที่พัก น้ำมัน (นักวิชาการ 2 คน) = 6,000

- ค่าจ้างเหมารถ = 6,000

วิธีที่ 2 income Approach

NPV_{รวม} = 186,751

IRR_{รวม} = 151.8366 %

2. การขายสิทธิ์ :

- เลือก upfront fee เป็นจำนวนเงิน 38,800 บาท (กรณีวิธี Cost Approach)
- Royalty 5% ของยอดขาย (กรณีวิธี Market Approach)

กลุ่ม 4 ชื่อ อินลิธิบัติร์ “คอนกรีตผสมแกนดินเซมพ์และกรรมวิธีการผลิตดังกล่าว”

1. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

วิธีที่ 1 Market Approach

NPV_{รวม} = 8,028,028

IRR_{รวม} = 320.165 %

วิธีที่ 2 income Approach

NPV_{รวม} = 5,357,444

IRR_{รวม} = 416.18 %

2. การขายสิทธิ์ :

ทางเลือกที่ 1

- Up front fee จาก IP นี้ มีมูลค่า 1,000,000 บาท
- Royalty Fee คิดที่ร้อยละ 20 ของยอดขาย NPV มีมูลค่าประมาณ 1,600,000 บาท โดยกำหนดแบ่งจ่าย 8 ปี ปีละ 200,000 บาท

ทางเลือกที่ 2

- Up front fee จาก IP นี้ มีมูลค่า 1,000,000 บาท
- Royalty Fee คิดที่ร้อยละ 30 ของยอดขาย NPV มีมูลค่าประมาณ 1,600,000 บาท โดยกำหนดแบ่งจ่าย 8 ปี ปีละ 200,000 บาท

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการอบรม

1. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (IP valuation) ไม่มีความจำเป็นต้องประเมินทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ทุกรายการ ควรจะเลือกประเมินเฉพาะรายการที่จะมีการนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ การเจรจาต่อรองทางธุรกิจเท่านั้น เนื่องจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละครั้งต้องใช้เวลา และทีมงานในการตัดสินใจว่าจะเลือกใช้วิธีใดประเมินจึงจะเหมาะสมที่สุด เพราะการประเมินไม่สามารถใช้ดุลยพินิจของคนๆเดียวในการประเมินได้
 2. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (IP valuation) ควรประเมินให้ใกล้เคียงเวลาที่นำมาผลประโยชน์ไปใช้จริงมากที่สุด ไม่ควรประเมินทิ้งไว้ เนื่องจากมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญามีโอกาสเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ จากหลายสาเหตุ เช่น อายุของทรัพย์สินทางปัญญา ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ตลาดเปลี่ยนแปลงไป หรือคุณค่าที่เกิดขึ้นในสังคมเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น
 3. วิทยากรให้ข้อเสนอว่าควรดูพันธกิจของ สวพส. ว่าเป็นองค์ที่ต้องการแสวงหากำไรหรือไม่ หากเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ก็สามารถประเมินมูลค่าที่ไม่เป็นตัวเงิน (Indirect benefit) ว่าผลงานวิจัยของเราสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลกระทบที่ไม่เป็นพิษกับสิ่งแวดล้อม ทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เพิ่มรายได้ หรือลดค่าใช้จ่าย (cost saving) ซึ่งก็เท่ากับมีเงินเพิ่มขึ้น
 4. วิทยากรให้ข้อเสนอแนะให้ทาง สวพส. ตั้งทีมประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (IP valuation) นอกจากนักวิจัยแล้วควรประกอบด้วย บุคลากรที่มีพื้นฐานและความชำนาญด้านการเงินและบัญชี การตลาด เพราะถ้านักวิจัยประเมินมูลค่าผลงานของตนเองเพียงผู้เดียว ก็อาจจะประเมินมูลค่าสูงและไม่ครบถ้วน
- การประชุมชี้แจงเรื่อง “สิทธิประโยชน์จากการขึ้นบัญชีสิ่งประดิษฐ์ไทย”

การประชุมชี้แจงเรื่อง “สิทธิประโยชน์จากการขึ้นบัญชีสิ่งประดิษฐ์ไทย” ในวันที่ 1-2 ธันวาคม 2558 ณ ห้องแกรนด์ บอลรูม โรงแรมเซ็นจูรี พาร์ค ดินแดง กรุงเทพฯ จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และสำนักงานประมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาของไทย ทั้งในระดับบุคคลและองค์การ ประกอบด้วย ภาครัฐและเอกชนรับทราบเกี่ยวกับบัญชีนวัตกรรมไทยและบัญชีสิ่งประดิษฐ์ไทย รวมถึงกระบวนการของการขึ้นบัญชีทั้งสองประเภท
2. เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาของไทยทั้งในระดับบุคคลและองค์การ ประกอบด้วย ภาครัฐและเอกชนรับทราบเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนและสิทธิประโยชน์ต่างๆที่จะได้รับจากการขึ้นบัญชีนวัตกรรมไทยและสิ่งประดิษฐ์ไทย

การจัดงานสัมมนาครั้งนี้ เพื่อผลักดันการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการการขึ้นบัญชีสิ่งประดิษฐ์ไทย การให้สิทธิพิเศษต่างๆ แนะนำทางส่งเสริมและและการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ไทย แก่นักวิจัยและนักประดิษฐ์ทุกระดับรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาของไทยให้ผู้ที่มีความสามารถที่มีสิ่งประดิษฐ์จากฝีมือผลงานสติปัญญาของไทย ได้รับทราบปณิธานการสนับสนุนจากภาครัฐที่ช่วยสิ่งประดิษฐ์เหล่านี้เข้าสู่ตลาดอย่างครบวงจร และได้ทราบถึงการใช้กลไกการจัดซื้อ

จัดจ้างภาครัฐ กลไกการประเมินคุณค่าสิ่งประดิษฐ์ กลไกเหล่านี้จะทำให้ผู้ขอขึ้นบัญชีนวัตกรรมไทยและสิ่งประดิษฐ์มากขึ้น เกิดแรงผลักดันให้มีการวิจัยพัฒนา สินค้า และบริการใหม่ๆ ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ผู้จัดงาน ได้แบ่งหัวข้อการชี้แจงทั้งหมด 6 ประเด็น ดังนี้

- 1) นโยบายรัฐต่อการสนับสนุนนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ไทยเพื่อเข้าสู่ตลาด โดย พลอากาศเอก ดร.ประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรี
- 2) แนวทางการขึ้นบัญชีสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมไทยเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานของไทยพร้อมกับการแข่งขันเชิงธุรกิจ โดย ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ ประธานคณะกรรมการกำหนดความต้องการของภาครัฐที่ใช้นวัตกรรมไทยด้านอื่นๆ
- 3) แนวทางและหลักเกณฑ์การตรวจสอบผลิตภัณฑ์และบริการที่ขอขึ้นบัญชีนวัตกรรมไทยและสิ่งประดิษฐ์ไทย โดย ดร.ทวีศักดิ์ กออนันตกูล ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- 4) สิทธิประโยชน์จากการบริหารงบประมาณแผ่นดิน เพื่อสนับสนุนการจัดซื้อนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์จากผลงานของคนไทย โดย นายสมศักดิ์ โชติรัตน์ศิริ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ
- 5) การสนับสนุนทุนวิจัยต่อยอดเพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ไทยในบัญชีให้พร้อมเข้าสู่เชิงพาณิชย์ โดย นางสาวสุกัญญา ชีระกูรณ์เลิศ รองเลขาธิการคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ รักษาการเลขาธิการคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 6) กระบวนการขึ้นบัญชีสิ่งประดิษฐ์ โดย นางสาววิภารัตน์ ตีอ่อง ผู้อำนวยการกองประเมินผลและจัดการความรู้การวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

ในสภาพเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในประเทศเพียงอย่างเดียว การเติบโตทางเศรษฐกิจจากการส่งออกและนำเข้า เป็นปัจจัยที่สำคัญอันดับต้นของประเทศ การใช้จ่ายภาครัฐประการเดียวไม่สามารถจะผลักดันเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการผลักดันนวัตกรรมให้เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศ และส่งผลต่อการเพิ่มรายได้เฉลี่ยบุคคลมีค่าสูงขึ้น รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมของประเทศ โดยได้วางนโยบายเพิ่มสัดส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาอยู่ที่ร้อยละ 1 ของ GDP และกำหนดสัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนระหว่างภาครัฐกับเอกชน ในสัดส่วน 70:30 กลยุทธ์ที่สำคัญเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมไทยให้มีประสิทธิภาพคือ การจัดทำบัญชีนวัตกรรมไทยและสิ่งประดิษฐ์ไทย เพื่อเป็นช่องทางให้นักวิจัยทั้งในระดับบุคคลและองค์กร สามารถนำผลงานวิจัยมาขึ้นบัญชี ซึ่งภาครัฐจะมีมาตรการส่งเสริมช่วยเหลือและให้สิทธิพิเศษ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนทั้งในด้านเงินวิจัยและโอกาสทางการตลาด เพื่อให้งานวิจัยที่เกิดขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งสิทธิประโยชน์จากการขึ้นบัญชีสิ่งประดิษฐ์ไทยมีดังนี้

- การสนับสนุนงบประมาณ ให้ทำการวิจัยและพัฒนาต่อยอดสิ่งประดิษฐ์ไทย
- ได้รับสิทธิพิเศษการลดหย่อนภาษีเงินได้ ร้อยละ 300 สำหรับภาคเอกชน ที่สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ไทย

- ได้รับสิทธิพิเศษการลดหย่อนภาษีเงินได้ ร้อยละ 200 สำหรับหน่วยงานที่บริจาคเงินเข้ากองทุนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนานวัตกรรมไทย (อุดหนุนให้หน่วยงานที่ทำงานวิจัย)
- ได้รับการสนับสนุนพิเศษผ่านโครงการต่างๆ ของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ

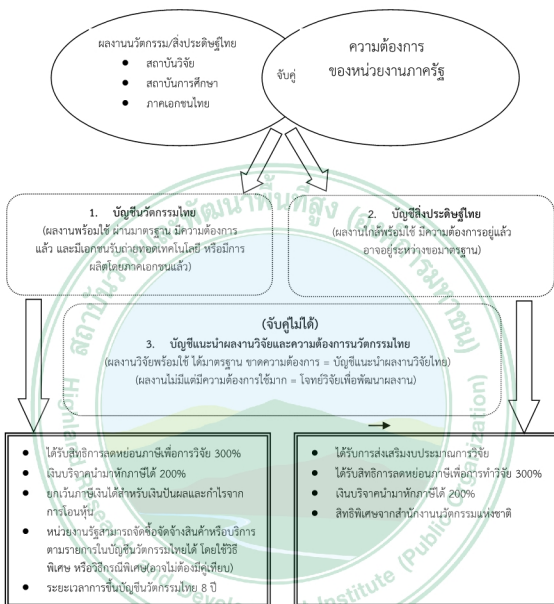
หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์หรือบริการเข้าสู่บัญชีนวัตกรรมไทย

- ❖ ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ขอขึ้นทะเบียนต้องเป็นผลมาจากการวิจัยหรือการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญโดยสถาบันวิจัยไทย สถาบันการศึกษาของไทย หรือภาคเอกชนไทย
- ❖ เจ้าของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต้องเป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และมีผู้ถือหุ้นเป็นสัญชาติไทยไม่น้อยกว่าร้อยละ 51 หรือองค์กรภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการผลิตและจำหน่าย
- ❖ ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ขอขึ้นทะเบียนต้องผ่านการรับรองมาตรฐานบังคับของผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้นๆ (ถ้ามี)
- ❖ ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ขอขึ้นทะเบียนต้องผ่านการทดสอบคุณภาพตามที่ระบุในเอกสารกำกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ รวมถึงต้องผ่านการทดสอบความปลอดภัยในการใช้งานและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากหน่วยงานวิเคราะห์ทดสอบที่เชื่อถือได้
- ❖ ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ผ่านหลักเกณฑ์ข้างต้น จะได้รับการขึ้นทะเบียนนวัตกรรมไทย เป็นเวลาสูงสุด 8 ปี

ทั้งนี้ หากพบภายหลังว่ามีกรณีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา หรือมีปัญหาการใช้งานที่ไม่สามารถยอมรับได้ หรือมีคุณสมบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้ ผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้นจะถูกถอดถอนจากบัญชีนวัตกรรมไทย และผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย โดยผู้ซื้อจะได้รับการปกป้องจากข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา

การขึ้นทะเบียนสิ่งประดิษฐ์ไทย จะทำให้สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เข้าไปอยู่ในบัญชีสิ่งประดิษฐ์ของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นบัญชีนวัตกรรมไทย บัญชีสิ่งประดิษฐ์ไทย หรือบัญชีแนะนำผลงานวิจัยและความต้องการนวัตกรรมไทย ทำให้มีโอกาสที่ทั้งภาคเอกชนและรัฐจะสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์นั้นๆ ได้ ทั้งในรูปแบบการซื้อ License ไปผลิต การร่วมทุน หรือแม้กระทั่งการแนะนำให้พัฒนาต่อยอดงานวิจัยนั้นๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ลดโอกาสที่จะเกิด Death Valley ของงานวิจัย ทำผลงานวิจัยนั้นให้เป็นจริงและออกสู่เชิงพาณิชย์ได้

แนวทางการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ไทย

รูปที่ 4.41 แนวทางการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ไทย

รูปที่ 4.42 การประชุมชี้แจงเรื่อง “สิทธิประโยชน์จากการขึ้นบัญชีสิ่งประดิษฐ์ไทย”

- การฝึกอบรมหลักสูตร “ทรัพย์สินทางปัญญากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน”

การฝึกอบรมหลักสูตร “ทรัพย์สินทางปัญญากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” ณ โรงแรมมีพรสวรรค์ แกรนด์ โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท จ.พิจิตร วันที่ 26-28 มกราคม 2559 มีรายละเอียด ดังนี้
หัวข้อ “ความรู้ทั่วไปเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา” โดยคุณสิริวัตร ชูติระวงศ์ นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ โดยในการอบรมในหัวข้อดังกล่าว วิทยากรได้ให้ความรู้ทั่วไปเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ดังนี้
ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์ คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตจากสติปัญญาและความชำนาญ (The creations of human intellect) ซึ่งทรัพย์สินทางปัญญาแบ่งออกเป็นทรัพย์สินอุตสาหกรรมและลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง

สิทธิของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา

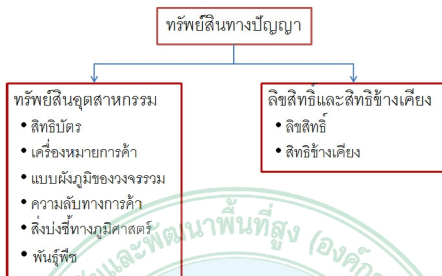
- 1) Exclusive Rights คือ สิทธิเด็ดขาดของเจ้าของ IP ที่จะผลิต ตัดแปลง จำหน่าย เผยแพร่ หรือใช้ผลงานของตน
- 2) สิทธิที่จะกีดกัน มิให้บุคคลอื่นทำการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญาของตน

สิทธิบัตร แบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

- สิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Patent)
- สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Design Patent)
- อนุสิทธิบัตร (Petty Patent)

ตารางที่ 4.5 อายุความคุ้มครองสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

ประเภทสิทธิบัตร	อายุคุ้มครอง
สิทธิบัตรการประดิษฐ์	มีอายุ 20 ปี นับจากวันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร
อนุสิทธิบัตร	มีอายุ 6 ปี นับจากวันยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตร สามารถต่ออายุได้ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ปี รวมเป็น 10 ปี
สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์	มีอายุ 10 ปี นับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตร

รูปที่ 4.43 การแบ่งประเภททรัพย์สินทางปัญญา

ตารางที่ 4.6 ความแตกต่างระหว่างสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

สิทธิบัตร	อนุสิทธิบัตร	สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์
-ใหม่ -มีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น -มีประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือ เกษตรกรรม	-ใหม่ -มีประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือ เกษตรกรรม	-ใหม่
-มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ ก่อนการออกสิทธิบัตร	-ไม่มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ ก่อนการออกอนุสิทธิบัตร	-มีการตรวจสอบ
-อายุการคุ้มครอง 20 ปีนับจาก วันที่ยื่นขอรับการคุ้มครอง	-อายุการคุ้มครอง 6 ปี นับจาก วันที่ยื่นขอรับการคุ้มครอง (ต่ออายุได้ 2 ครั้งๆละ 2 ปี)	-อายุการคุ้มครอง 10 ปี นับจาก วันที่ยื่นขอรับการคุ้มครอง
-ไม่จำกัดจำนวนข้อถือสิทธิ	-ข้อถือสิทธิมีได้ไม่เกิน 10 ข้อ	-ไม่มีข้อถือสิทธิ

เครื่องหมายการค้า (Trademark)

ประเภทของเครื่องหมายการค้า

- เครื่องหมายการค้า ใช้เพื่อแสดงว่าสินค้านั้นแตกต่างจากสินค้าอื่น
- เครื่องหมายบริการ ใช้เพื่อแสดงว่าบริการนั้นแตกต่างจากบริการอื่น
- เครื่องหมายรับรอง ใช้เพื่อรับรองสินค้าหรือบริการในเรื่องแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ คุณลักษณะ สภาพและชนิด
- เครื่องหมายร่วม เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ใช้โดยบริษัทหรือวิสาหกิจกลุ่มเดียวกัน

หน้าที่ของเครื่องหมายการค้า

- บ่งชี้ให้เห็นความแตกต่างของสินค้า
- บ่งบอกแหล่งกำเนิดของสินค้า
- บ่งบอกคุณภาพของสินค้า
- ส่งเสริมการโฆษณาหรือการจำหน่าย

สิ่งที่ใช้เป็นเครื่องหมายการค้าได้

- ภาพถ่าย	- ตัวหนังสือ
- ภาพวาด	- ตัวเลข
- ภาพประดิษฐ์	- ลายมือชื่อ
- ดรา	- กลุ่มของสี
- ชื่อ	- รูปร่างหรือรูปทรงวัตถุ
- ยี่ห้อ	- อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน
- คำ	
- ข้อความ	

ลักษณะสำคัญของเครื่องหมายที่จดทะเบียนได้

- มีลักษณะบ่งเฉพาะ คือ คอมีลักษณะที่ทำให้ผู้ซื้อสินค้า/บริการ ทราบได้ว่าสินค้า/บริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นแตกต่างจากสินค้า/บริการที่ใช้เครื่องหมายอื่น (สิ่งที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะ ได้แก่ คำหรือสิ่งที่ใช้กันสามัญทั่วไป/ใช้ในทางการค้า/ชื่อทางภูมิศาสตร์)
- 1) ชื่อตัว ชื่อสกุลของบุคคลธรรมดา ชื่อนิติบุคคล หรือชื่อทางการค้าที่แสดงโดยลักษณะพิเศษ
- 2) ลายมือชื่อของผู้จดทะเบียน
- 3) ภาพของผู้จดทะเบียน หรือบุคคลอื่นโดยได้รับอนุญาตจากบุคคลนั้นแล้ว
- 4) กลุ่มของสีแสดงโดยลักษณะพิเศษ หรือตัวหนังสือ ตัวเลข คำที่ประดิษฐ์ขึ้น
- 5) ภาพที่ประดิษฐ์ขึ้น/วาดลายประดิษฐ์
- ไม่มีลักษณะต้องห้าม

- ไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายของบุคคลอื่น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาความเหมือนคล้ายดังนี้
 - 1) เสียงและสำเนียงเรียกขาน
 - 2) รูปลักษณะของเครื่องหมายการค้า
 - 3) ลักษณะการวางรูปรอยประดิษฐ์
 - 4) การใช้เครื่องหมายกับตัวสินค้า
 - 5) เจตนาของผู้จดทะเบียน

การคุ้มครองตามกฎหมาย

- สิทธิในการใช้
- สิทธิในการโอน
- สิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน
- สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา

ลิขสิทธิ์ (Copyright)

ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์

- เป็นการแสดงออกทางความคิด
- เป็นงานประเภทที่กฎหมายกำหนด
- เป็นการสร้างสรรค์โดยตนเอง และมีระดับการสร้างสรรค์ที่เพียงพอ
- ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ประเภทของลิขสิทธิ์

- 1) วรรณกรรม
- 2) นาฏกรรม
- 3) ศิลปกรรม
- 4) ดนตรีกรรม
- 5) โสตทัศนวัสดุ
- 6) ภาพยนตร์
- 7) สิ่งบันทึกเสียง
- 8) งานแพร่เสียงแพร่ภาพ
- 9) งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

ลักษณะการสร้างสรรคงานและความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

- สร้างสรรค์โดยอิสระ : ลิขสิทธิ์เป็นของผู้สร้างสรรค์
- สร้างสรรค์ในฐานะลูกจ้าง : ลิขสิทธิ์เป็นของลูกจ้าง
- สร้างสรรค์ในฐานะผู้รับจ้าง : ลิขสิทธิ์เป็นของผู้ว่าจ้าง
- สร้างสรรค์ภายใต้การจ้าง/คำสั่ง/ควบคุมของหน่วยงานภาครัฐ : ลิขสิทธิ์เป็นของหน่วยงานภาครัฐ

- สร้างสรรค์โดยดัดแปลงงานของผู้อื่นโดยได้รับอนุญาต : ลิขสิทธิ์เป็นของผู้ดัดแปลง
- สร้างสรรค์โดยรวบรวมงานของผู้อื่นโดยได้รับอนุญาต : ลิขสิทธิ์เป็นของผู้รวบรวม

สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์

- สิทธิทางเศรษฐกิจ_เจ้าของสิทธิ์ย่อมมีสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวดังต่อไปนี้
 - ทำซ้ำหรือดัดแปลง
 - เผยแพร่ต่อสาธารณชน
 - ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง
 - ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น
 - อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ์ โดยกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดในลักษณะที่เป็นการกีดกันการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้
- สิทธิทางศีลธรรมผู้สร้างสรรค์มีสิทธิแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ และห้ามมิให้มีการบิดเบือน ดัดทอน ดัดแปลง หรือกระทำการให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์

การคุ้มครองสิทธิ์

- ลิขสิทธิ์ได้รับความคุ้มครองทันทีโดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องจดทะเบียน
- การคุ้มครองถึงประเทศภาคีอนุสัญญากรุงเบิร์น ว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม จำนวน 164 ประเทศและภาคีว่าด้วยความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) จำนวน 157 ประเทศ

แบบผังภูมิวงจรรวม

แผนผังที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการจัดวางผลิตภัณฑ์ที่ทำหน้าที่ทางอิเล็กทรอนิกส์ อันประกอบด้วยชิ้นส่วนต่างๆ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดปฏิบัติการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือที่เรียกว่าชิป (Chip) ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิบัติการของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

การได้มาซึ่งความคุ้มครอง

- จดทะเบียน
- เงื่อนไข ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นเอง และไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม/ผู้ออกแบบได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยเอาชิ้นส่วนที่เป็นที่รู้จักมาวางใหม่ ทำให้เกิดแบบผังภูมิใหม่

ความลับทางการค้า

ข้อมูลทางการค้าที่มีประโยชน์เชิงพาณิชย์ที่เจ้าของได้เก็บไว้เป็นความลับ โดยมีวิธีการหรือมาตรการในการเก็บรักษาความลับดังกล่าวไว้เป็นอย่างดี เช่น สูตรที่ใช้ในการผลิตอาหาร ยา หรือ เครื่องสำอางค์/กรรมวิธีในการผลิตสินค้าต่างๆ/แผนการ หรือรูปแบบในการดำเนินธุรกิจ/บัญชีรายชื่อลูกค้า ตัวเลขสถิติในการซื้อขาย

วิธีการคุ้มครองความลับทางการค้า

- ความลับทางการค้าเกิดขึ้นโดยไม่จดทะเบียน
- ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ยังเป็นความลับอยู่
- การเปิดเผยต้องทำด้วยความระมัดระวังอาจระบุในสัญญาจ้างให้เก็บเป็นความลับ หรือทำสัญญารักษาความลับ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI)

ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสื่ออื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพชื่อเสียง หรือคุณลักษณะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

องค์ประกอบของการคุ้มครองสินค้า GI

- มีคุณภาพที่ผู้บริโภคยอมรับ
- มีชื่อเสียงของแหล่งกำเนิด
- กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ
- มีความสัมพันธ์กับสภาพทางภูมิศาสตร์
- ได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย

ประโยชน์ของการคุ้มครองสินค้า GI

- เพิ่มมูลค่าสินค้า เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ดี
- ทำให้มีการดูแลมาตรฐานของสินค้า
- ส่งเสริมอุตสาหกรรมชุมชน หรือ SMEs
- สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ส่งเสริมการท่องเที่ยว

หัวข้อ “การเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการด้วยทรัพย์สินทางปัญญา” โดยคุณพิรพงศ์ จาตุรงค์กุล ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์และการตลาด โดยในการอบรมในหัวข้อดังกล่าว วิทยากรได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างแบรนด์ให้ตรงกับผู้บริโภค ดังนี้

แบรนด์ (Brand) คือชื่อเสียง จากทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เป็นประสบการณ์รวมทั้งเกี่ยวกับสินค้า หรือบริษัท ซึ่งการสร้างแบรนด์ที่ดีควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ชื่อตราสินค้า (Brand Name)
 - การตั้งชื่อสินค้าควรมี 1-3 พยางค์
 - มีความโดดเด่น สื่อความหมายของจุดเด่นของสินค้า
 - ชื่อที่สามารถปรับตัวได้ ในกรณีขยายตลาด
 - สามารถใช้นานาประเทศได้
 - อย่าเลือกชื่อตราสินค้าที่จดจำยาก
 - ย่อนำคำฮิตช่วงนั้นๆมาเป็นชื่อสินค้า เพราะอาจจะล้าสมัยในอนาคต
 - อย่าตั้งชื่อเป็นคำผวน หรือมีความหมายแฝง

- ย่าตั้งชื่อที่สื่อไปทาง sex
 - ย่าตั้งชื่อที่สื่อไปทางลบหลู่ศาสนาใดๆ
 - ย่าตั้งชื่อที่ทำให้เข้าใจสินค้าได้หลายความหมาย
 - ย่าตั้งชื่อสินค้าที่เป็นคำสามัญของสินค้าชนิดนั้นๆ จะทำให้แยกไม่ออกระหว่างชื่อตราสินค้ากับชื่อเรียกสินค้า
 - ย่าสะกดเกิน 8 ตัว
 - จัดจำง่ายและตรงใจลูกค้า
- 2) สัญลักษณ์ (Logo) หมายถึง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย ตัวแทน หรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งที่บอกถึงประเภท รูปแบบ หรือรูปลักษณะสิ่งที่เป็นเจ้าของ โดยผ่านขบวนการทางด้านศิลปะต่างๆเริ่มตั้งแต่การวางรูปแบบ ความหมาย หน้าตา รูปลักษณะ มีที่มา ที่ไป และอื่นๆ หลักการออกแบบ Logo นั้นเน้นให้เกิดการจดจำได้ง่ายและสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ดังนี้
- สามารถอธิบายสิ่งที่จะสื่อสารได้
 - จัดจำง่าย เป็นเอกลักษณ์
 - ถึงแม้จะเปลี่ยนสีขาว ดำ แต่ยังคงสื่อสารได้ ไม่ผิดเพี้ยน
 - ควรเลือกใช้สีประมาณ 2-3 สีเท่านั้น (ยังสีย่อยยิ่งแข่งกันเอง Logo ที่ดี สีหลักคือสีดำ รองลงมาคือเมสสี น้ำเงิน เหลือง แดง รองลงมาอีกคือ ม่วง เขียว ส้ม)
 - ไม่มีปัญหาเรื่องขนาด แม้จะย่อขนาดเล็ก
- 3) คำขวัญ (Slogan) คือ ประโยค สั้นๆที่สื่อสารคำจำกัดความหรือข้อมูลที่นำดึงดูดใจของแบรนด์ ทำให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแบรนด์มากยิ่งขึ้น เช่น เบียร์สิงห์ เบียร์ไทย/สวนสยาม ทะเลกรุงเทพ/ไม่มีลิมิต ชีวิตเกินร้อย
- 4) บรรจุภัณฑ์ (Packaging) มีหน้าที่หลัก 3 ประการ
- Protection ปกป้องคุ้มครองสินค้าที่อยู่ภายในให้อยู่ในสภาพดี ไม่ให้เกิดการเสียหาย
 - Portability เป็นหีบห่อสะดวกต่อการขนส่งลำเลียง
 - Presentation ดึงดูดความสนใจให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกอยากซื้อ เช่นมีรูปทรง สันฐาน และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม

สรุป

ในอดีต แบรนด์สามารถเกิดขึ้นเองได้ เพราะในตลาดมีช่องให้เลือกไม่มากนัก สินค้าตัวไหนคุณภาพดี เสมอต้นเสมอปลาย แบรนด์ของสินค้าตัวนั้นก็เกิดขึ้นตามมา แต่ในปัจจุบัน การแข่งขันทางการค้าดุเดือด และรุนแรง การทำธุรกิจต้องมองให้ไกลกว่าเดิม ผู้ประกอบการที่มีวิสัยทัศน์ ก็ต้องพยายามหาจุดที่ธุรกิจจะเติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้นการสร้างแบรนด์คือกลยุทธ์หนึ่งที่สามารถทำให้ธุรกิจเติบโตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งหัวใจสำคัญของการสร้างแบรนด์ คือต้องแตกต่าง (Differentiation) และโดนใจทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าเหมาะกับตัวเอง

- การฝึกอบรมหลักสูตร “การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเรื่องง่าย ๆ ที่นักประดิษฐ์ควรรู้”

การฝึกอบรมหลักสูตร “การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเรื่องง่าย ๆ ที่นักประดิษฐ์ควรรู้” ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพฯ วันที่ 26-28 มกราคม 2559 มีรายละเอียด ดังนี้

หัวข้อ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา แนวทางและวิธีการขอรับการจดทะเบียน และจัดแจ้งทรัพย์สินทางปัญญา” โดยคุณชยันต์ ภูสันติสัมพันธ์ นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ สำนักบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา โดยในการอบรมในหัวข้อดังกล่าว วิทยากรได้ให้ความรู้ ดังนี้

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

- (1) สิทธิบัตร คุ้มครองโดย พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์คิดค้นหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์
- (2) เครื่องหมายการค้า คุ้มครองโดย พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 ให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายที่จดทะเบียนไว้ใช้กับสินค้าหรือบริการที่จดทะเบียน
- (3) ลิขสิทธิ์ คุ้มครองโดย พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2558 และฉบับที่ 3 พ.ศ.2558 ให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้
- (4) แบบผังภูมิวงจรรวม คุ้มครองโดย พ.ร.บ.คุ้มครองแบบผังภูมิวงจรรวม พ.ศ.2543 ให้ความคุ้มครองแก่แบบหรือแผนผังภูมิวงจรที่ได้จัดทำขึ้นมาใหม่
- (5) ความลับทางการค้า คุ้มครองโดย พ.ร.บ.ความลับทางการค้า พ.ศ.2545 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2558 ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลทางการค้าที่เจ้าของข้อมูลได้ใช้ในการดำเนินและปกปิดไว้เป็นความลับ
- (6) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คุ้มครองโดย พ.ร.บ.คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 ให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ที่ได้ทำการผลิตหรือเกิดขึ้นในชุมชน โดยได้รับการยอมรับจากสังคมถึงคุณสมบัติเฉพาะหรือความมีชื่อเสียง
- (7) พันธุ์พืช คุ้มครองโดย พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 ให้ความคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองพันธุ์พืชที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ ฯลฯ (อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรฯ)
- (8) ผลิตภัณฑ์ชีวติ คุ้มครองโดย พ.ร.บ.การผลิตผลิตภัณฑ์ชีวติ พ.ศ.2543
- (9) พ.ร.บ.จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 (จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา)

สิทธิของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา

- Exclusive Rights คือ สิทธิเด็ดขาดของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่จะผลิต ดัดแปลง จำหน่าย เผยแพร่ หรือใช้ผลงานของตน
- สิทธิที่จะกีดกัน มิให้บุคคลอื่นทำการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญาของตน

การได้มาซึ่งทรัพย์สินทางปัญญา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- (1) ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องจดทะเบียน
 - พันธุ์พืช
 - เครื่องหมายการค้า
 - สิทธิบัตร
 - แบบผังภูมิวงจรรวม
 - สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ขึ้นทะเบียน)
- (2) ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่ต้องจดทะเบียน
 - ลิขสิทธิ์
 - ความลับทางการค้า

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและเครื่องมือทางกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาสามารถใช้เครื่องมือทางกฎหมายต่างๆในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาได้ ดังตารางที่ 1 และสามารถสรุปภาพรวมของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 4.67 การใช้เครื่องมือทางกฎหมายกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ

สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน	เครื่องมือทางกฎหมาย
- ผลิตภัณฑ์และกระบวนการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ - การออกแบบที่สร้างสรรค์ - ยี่ห้อสินค้า - ไมโครชิป - ความลับทางการค้า - ชื่อสินค้าที่มีคุณภาพ - ผลงานทางวัฒนธรรม ศิลปะ วรรณกรรม	- สิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร - การออกแบบผลิตภัณฑ์ - เครื่องหมายการค้า - การออกแบบผังภูมิวงจรรวม - ข้อมูลที่ไม่เปิดเผยที่มีค่าทางการค้า - สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ - ลิขสิทธิ์

ตารางที่ 4.68 ภาพรวมของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ

	สิทธิบัตร การ ประดิษฐ์	สิทธิบัตร การ ออกแบบ	อนุสิทธิบัตร	เครื่องหมาย การค้า	ลิขสิทธิ์	ความลับ ทางการค้า
การคุ้มครอง	ผลิตภัณฑ์/ กรรมวิธี/ การการ พัฒนา ผลิตภัณฑ์	รูปร่าง/ รูปทรง/ ลวดลาย/สี	ผลิตภัณฑ์/ กรรมวิธี/ การการ พัฒนา ผลิตภัณฑ์	คำ/โลโก้/ สัญลักษณ์/ ชื่อทางการ ค้า	วรรณกรรม/ ศิลปกรรม/ ดนตรี/ ภาพยนตร์	ข้อมูล/ กระบวนการ ผลิต/สูตร การผลิต
ระยะเวลา	20 ปี	10 ปี	6 ปี +2+2	ตลอดไป	อายุเจ้าของ + 50ปี	ตลอดไป
จดทะเบียน	✓	✓	✓	✓	×	×
ตรวจสอบ	✓	✓	✓	✓	×	×
ต้นทุน	สูง	กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

หัวข้อ “การยื่นจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร” โดยคุณณัฐพล สังวาลย์ นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ กองสิทธิบัตร โดยในการอบรมในหัวข้อดังกล่าว วิทยากรได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการยื่นจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร ดังนี้

สิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร คือ หนังสือหนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งเจ้าของจะมีสิทธิเพียงผู้เดียว หรือสิทธิเด็ดขาด (exclusive right) ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสิ่งที่เจ้าของต้องทำก่อนการยื่นขอรับความคุ้มครอง ได้แก่

- (1) ทราบถึงการประดิษฐ์ที่ต้องการรับความคุ้มครองว่าคืออะไร ต้องการรับความคุ้มครองในส่วนตัว (สาระสำคัญของการประดิษฐ์ที่ต้องการขอรับความคุ้มครอง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงส่วนที่พัฒนา/ปรับปรุงขึ้นของการประดิษฐ์)
 - ประดิษฐ์อะไร
 - จุดมุ่งหมายการประดิษฐ์เพื่ออะไร
 - มีลักษณะการประดิษฐ์เป็นอย่างไร
 - การประดิษฐ์แบบเดิมเป็นอย่างไร
 - ปัญหาข้อบกพร่องของการประดิษฐ์เดิมเป็นอย่างไร
 - การประดิษฐ์แตกต่างจากการประดิษฐ์แบบเดิมอย่างไร
- (2) ตรวจสอบข้อมูลเอกสารที่ปรากฏอยู่แล้ว (Prior art) เพื่อทำการเปรียบเทียบการประดิษฐ์ว่าเป็นการประดิษฐ์ที่มีความใหม่หรือมีการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นหรือไม่ (เพื่อให้รู้ว่าสิ่งที่คิดค้นขึ้นมาเหมือนหรือต่างจากสิ่งที่มีอยู่แล้วตรงส่วนไหน และจะสามารถขอรับความคุ้มครองได้ตรงส่วนไหน) ขึ้นส่วน/กลไก/องค์ประกอบ/ระบบ/วิธีการ/ลักษณะทางเทคนิคต่างๆของการประดิษฐ์กับ

งานที่ปรากฏอยู่แล้ว เพื่อพิจารณาหาความแตกต่างของงานในเชิงแนวคิดการแก้ไขปัญหาทางเทคนิค และเห็นจุดที่ติดต่อยเพื่อประเมินหาความใหม่ และขึ้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น หรืออาจพิจารณาถึงความสามารถในการใช้งานต่างๆ

- ตรวจสอบฐานข้อมูลภายในได้ที่ www.ipthailand.go.th
- ตรวจสอบฐานข้อมูลภายนอกได้ที่ WIPO, EPO, JPO, USPTO, KIPO, SIPO

(3) ประเมินการขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร

- อนุสิทธิบัตร การประดิษฐ์ที่ไม่ซับซ้อน แก้ไขปัญหาเทคนิคง่าย ๆ มีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น สะดวกขึ้น และเป็น การประดิษฐ์ใหม่ และมีความต้องการรวดเร็วในการคุ้มครองเพื่อตอบสนองภาวะตลาดที่เปลี่ยนแปลง ระบบการคุ้มครองไม่ซับซ้อน รวดเร็ว (ระบบปรับจดทะเบียน)
- สิทธิบัตร
- เป็นการประดิษฐ์ที่แก้ปัญหาด้านเทคนิคค่อนข้างมาก เป็นการประดิษฐ์ขั้นสูง และไม่เป็นที่ประจักษ์ได้โดยง่ายแก่บุคคลธรรมดาในระดับสามัญ มีความต้องการตอบสนองภาวะตลาดระยะยาว ระบบความคุ้มครองซับซ้อน (ระบบตรวจสอบ)

สรุปสาระสำคัญในการจัดเตรียมคำขอ

สิ่งที่ควรทำ

- ใช้กระดาษปอนด์สีขาวเรียบ ไม่มีเส้น ขนาด A4 โดยใช้หน้าเดียวตามแนวดิ่ง เว้นแต่รูปเขียนอาจใช้แนวนอนได้
- ระบุหมายเลขประจำหน้า และจำนวนหน้าทั้งหมดไว้กลางหน้ากระดาษด้านบนของทุกหน้าตามลำดับ เช่น หน้า 1 ของจำนวน 4 หน้า
- มีหมายเลขกำกับไว้ที่ด้านซ้ายทุก 5 บรรทัดตามลำดับข้อความ ในรายละเอียดการประดิษฐ์ ข้อถ้อยสิทธิ และบทสรุปการประดิษฐ์
- ใช้หน่วยที่แสดงน้ำหนัก และหน่วยการวัดปริมาณอื่นตามหลักสากล
- ใช้ถ้อยคำเป็นศัพท์เฉพาะ เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ที่ใช้กันทั่วไปในศิลปะหรือวิทยาการนั้นๆ
- ไม่ขีดลบ แก้ไข เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม หรือมีคำหรือข้อความใดระหว่างบรรทัด เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีจำเป็น โดยไม่เกิดความสับสนหรือเข้าใจผิด

สิ่งที่ไม่ควรทำ

- ไม่ควรระบุชื่อผู้ประดิษฐ์ เครื่องหมายการค้า หรือคำอวดอ้างสรรพคุณลงในชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์
- ไม่ควรบรรยายข้อมูลใดๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ ลงในรายละเอียดของการประดิษฐ์

การจัดเตรียมข้อรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์/อนุสิทธิบัตร

(1) รายละเอียดการประดิษฐ์

- **ชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์** : เป็นชื่อที่สามารถทำให้เข้าใจถึงลักษณะของการประดิษฐ์นั้นได้ ไม่เป็นชื่อเฉพาะ ไม่ใช้คำบ่งบอกว่าสิ่งประดิษฐ์นั้นมีคุณสมบัติเลิศ ไม่อวดอ้างสรรพคุณ
- **สาขาวิทยาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์** : เช่น ฟิสิกส์ วิศวกรรมไฟฟ้า ในกรณีที่ไม่สามารถแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการด้านใดให้ระบุว่า วิศวกรรมที่เกี่ยวข้องกับ...(ชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์)
- **ภูมิหลังของศิลปะหรือวิทยาการที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์** : ให้อธิบายลักษณะการประดิษฐ์แบบเดิม หรือเป็นงานที่อ้างอิงกับการประดิษฐ์ รวมไปถึงปัญหาของการประดิษฐ์หรือข้อบกพร่องที่มีอยู่เดิม (เป็นการบรรยายชี้แจงให้เห็นถึงลักษณะงานที่เกิดขึ้นมาก่อนในแง่ของปัญหาข้อบกพร่องเพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนการคิดค้นของการประดิษฐ์ที่ขอรับความคุ้มครอง) ควรระบุเอกสารที่เกี่ยวข้องด้วย (ถ้ามี)
- **ลักษณะและความมุ่งหมายของการประดิษฐ์โดยย่อ** : ให้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการประดิษฐ์ และลักษณะเฉพาะของการประดิษฐ์ที่ได้คิดค้นขึ้นเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องของการประดิษฐ์ที่มีมาก่อน
- **คำอธิบายรูปเขียนโดยย่อ (ถ้ามีรูปเขียน)** : เป็นการอธิบายว่ารูปเขียนแต่ละรูปแสดงให้เห็นถึงส่วนใดของการประดิษฐ์เท่านั้น ไม่ใช่เป็นการอธิบายว่าการประดิษฐ์ตามรูปเขียนนั้นมีส่วนประกอบอะไร
- **การเปิดเผยการประดิษฐ์โดยสมบูรณ์** : ระบุในลักษณะที่จะทำให้ผู้มีความชำนาญในระดับสามัญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตามได้
- **วิธีการในการประดิษฐ์ที่ดีที่สุด** : ในกรณีที่มีการประดิษฐ์นั้นมีรูปแบบเดียว หรือมีวิธีเดียวให้ระบุว่า “เหมือนกับที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อการเปิดเผยการประดิษฐ์โดยสมบูรณ์” ในกรณีที่มีการประดิษฐ์มีหลายรูปแบบหรือหลายวิธี ให้ระบุวิธีการที่ดีที่สุดที่ผู้ประดิษฐ์ทราบ

(2) ข้อถือสิทธิ เป็นส่วนที่จะบ่งบอกว่าสิทธิได้รับความคุ้มครองตามสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรมีขอบเขตแค่ไหน โดยข้อถือสิทธิจะต้องระบุลักษณะทางเทคนิคที่ผู้ขอประสงคจะขอความคุ้มครองโดย ชัดเจน ชัดแจ้ง รัดกุม (ถ้อยคำที่คลุมเครือ เช่น คล้าย อย่างน้อย อย่างมาก จำนวนหนึ่ง ไม่น้อยกว่า ไม่มากกว่า อยู่ในช่วง เป็นต้น) และสอดคล้องกับรายละเอียดการประดิษฐ์ ทั้งนี้ให้ระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการประดิษฐ์อะไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง แต่ละส่วนมีลักษณะอย่างไร และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และสิ่งใดที่ขอความคุ้มครองจะต้องมีการเปิดเผยไว้ในรายละเอียดการประดิษฐ์ด้วย

(3) บทสรุปการประดิษฐ์ สรุปสาระสำคัญทางเทคนิคของการประดิษฐ์สั้นๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงลักษณะของการประดิษฐ์นี้ได้โดยสังเขป ไม่ใช่เป็นการบอกถึงข้อดีหรือการใช้งานของการประดิษฐ์

(4) รูปเขียน เป็นรูปที่เขียนขึ้นตามหลักวิชาการเขียนแบบ ใช้ลายเส้นสีดำ ไม่ลบเลือน (รูปถ่าย/รูปสีไม่สามารถใช้ประกอบการพิจารณาได้) และมีหมายเลขชี้แสดงชิ้นส่วนต่างๆ โดยหมายเลข

เหล่านี้ต้องไม่อยู่ภายในวงกลม วงเล็บ หรือเครื่องหมายใดๆ และหมายเลขเดียวกันให้ชี้แสดง
ขึ้นส่วนเดียวกัน

หัวข้อ “การสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตร” โดยคุณอารยา อธิระพี นักรวิชากรพาณิชย์ปฏิบัติการ กอง
สิทธิบัตร โดยในการอบรมในหัวข้อดังกล่าว วิทยากรได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตร ดังนี้

ข้อดีของการสืบค้นสิทธิบัตร

- เพื่อการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี
- ใช้แก้ปัญหาทางเทคนิค
- ใช้ในการเจรจาต่อรอง
- ติดตามบริษัทคู่แข่ง
- ดูแนวโน้มการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- ป้องกันการละเมิดสิทธิบัตร
- การตรวจสอบสิทธิบัตร

แหล่งการสืบค้นเอกสารสิทธิบัตร

- DIP (กรมทรัพย์สินทางปัญญา)
- USPTO (United States Patent and Trademark Office)
- EPO (European Patent Office)
- JPO (Japan Patent Office)
- IP Australia
- KIPRIS (IP เกาหลี)
- WIPO (องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก)
- DPMF (IP เยอรมัน)
- SIPO (IP จีน)

การตรวจค้นเอกสารสิทธิบัตรจากสำนักสิทธิบัตรไทย

- (1) เข้า web sites กรมทรัพย์สินทางปัญญา www.ipthailand.go.th แล้วคลิกเลือกคอสัมน์ทรัพย์สินทางปัญญาไทย เลือกหัวข้อสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร

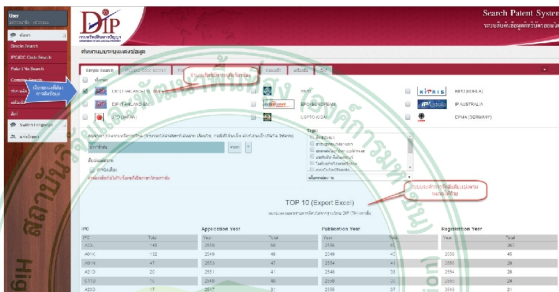
รูปที่ 4.44 web sites กรมทรัพย์สินทางปัญญา

- (2) คลิกระบบสืบค้นสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร

รูปที่ 4.45 ระบบสืบค้นสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร

- ผู้สืบค้นสามารถเลือกได้ว่าจะให้ระบบสืบค้นข้อมูลจากแหล่งไหนบ้าง เมื่อใส่คำหรือข้อความสืบค้น ระบบจะประมวลผลว่ามีสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเกี่ยวกับคำนั้นๆกี่เรื่อง และจัดกลุ่มตามหมวดให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของสิทธิบัตร ดังนั้น IPC จำแนกตามสัญลักษณ์ระหว่างประเทศ/APPLICATION YEAR บอกว่าปีใดมีการยื่นจดทะเบียนเกี่ยวกับเรื่องที่เราสนใจมากที่สุด/ PUBLICATION YEAR บอกว่าปีใดประกาศโฆษณาเกี่ยวกับเรื่องที่เราสนใจมากที่สุด/ REGISTRATION YEAR บอกว่าปีใดรับจดทะเบียนเกี่ยวกับเรื่องที่เราสนใจมากที่สุด

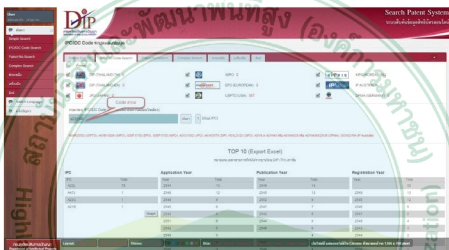

รูปที่ 4.47 ขั้นตอนการสืบค้นสิทธิบัตร (2)

- ระบบจะทำการประมวลสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้สืบค้นสามารถคลิกเพื่อเข้าไปดูรายละเอียดได้

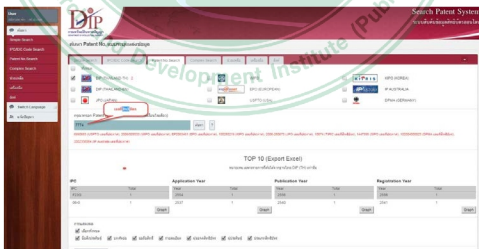
รูปที่ 4.48 ขั้นตอนการสืบค้นสิทธิบัตร (3)

A	Section
A23	Class
A23L	Sub class
A23L1/00	Main group
A23L1/26	Sub group

รูปที่ 4.49 ขั้นตอนการสืบค้นสิทธิบัตร (4)

- (5) คอลัมน์ Patent NO. Search เป็นการสืบค้นโดยใช้เลขที่สิทธิบัตร ผู้สืบค้นสามารถใส่ เลขที่ สิทธิบัตร ลงในช่องสี่ฟ้า

รูปที่ 4.50 ขั้นตอนการสืบค้นสิทธิบัตร (5)

วิธีการดูประเภทของเลขที่คำขอสิทธิบัตร

2 หลักแรก คือ ปี ค.ศ. ที่ยื่น

หลักที่ 3-4 คือ ระบุประเภทของการยื่น

01 สิทธิบัตร

02 สิทธิบัตรการออกแบบ

03 อนุสิทธิบัตร

ยกตัวอย่างเช่น คำขอเลขที่ 11023000009

แสดงว่ายื่นคำขอรับปี ค.ศ. 2011

เป็นประเภทอนุสิทธิบัตร

- (6) คอลัมน์ **Complex Search** เป็นการสืบค้นโดยใช้เงื่อนไขหลายอย่างรวมกัน ทั้งประเภท สิทธิบัตร (เขตคำขอ คำขอ ความ ฯลฯ)

รูปที่ 4.51 ขั้นตอนการสืบค้นสิทธิบัตร (6)

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

5.1.1 จดทะเบียน/จดแจ้งทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ที่เกิดจากผลงานวิจัย ดังนี้

การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2559 งานทรัพย์สินทางปัญญาได้ดำเนินการจดทะเบียน/จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด 18 รายการ ดังนี้

- สิทธิบัตรการประดิษฐ์ 1 รายการ
- สิทธิบัตรการออกแบบ 1 รายการ
- อนุสิทธิบัตร 9 รายการ
- ลิขสิทธิ์ 2 รายการ
- เครื่องหมายการค้า 4 รายการ
- กฎปัญญาการแพทย์แผนไทย 1 รายการ

5.1.2 ติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา/แก้ไขเพิ่มเติม/ดำเนินการตามขั้นตอนการขอยื่นจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2559 งานทรัพย์สินทางปัญญาได้ดำเนินการติดตามสถานะทรัพย์สินทางปัญญา/แก้ไขเพิ่มเติม/ดำเนินการตามขั้นตอนการขอยื่นจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด ดังนี้

- ทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมดของสถาบันฯ (2554-2559) 85 รายการ
- ติดตาม/แก้ไขสถานะทรัพย์สินทางปัญญา 67 รายการ
- ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีสถานะทางกฎหมายแล้ว 43 รายการ

5.1.3 การปรับปรุงระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

ในปีงบประมาณ 2556-2558 งานทรัพย์สินทางปัญญา ได้ดำเนินการจ้างเหมาออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา เรียกว่า ระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Management System: IPMS) ซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อย 5 ระบบ คือ การนำเข้าข้อมูล การรายงาน สืบค้นข้อมูล การเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ และการบันทึกประวัติการใช้ระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันฯ ดังนั้นในปี 2559 จึงต้องนำเข้าข้อมูลในระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งหมด 82 รายการ และได้รายงานการทดสอบระบบที่ได้พัฒนาขึ้น รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

5.2 การบริหารจัดการทรัพยากรทางปัญญาของชุมชน

5.2.1 ศึกษา รวบรวม สังเคราะห์ ผลผลิตองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนบนพื้นที่สูง

- พื้นที่พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเปือ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

ดำเนินการในพื้นที่พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเปือ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ร่วมกับ นักวิชาการสำนักพัฒนา ในการสำรวจข้อมูลเครื่องร่อนมูลไส้เดือน ของคุณสวัสดิ์ ภาระหงส์ เกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยชีวภาพจากมูลไส้เดือนโดยการส่งเสริมของสำนักพัฒนา ซึ่งถือเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากการคิดต่อยอดจากองค์ความรู้ที่เกษตรกรได้รับจากสถาบันฯ งานทรัพยากรทางปัญญาจึงยังจดทะเบียนเครื่องร่อนมูลไส้เดือนเป็นทรัพยากรทางปัญญาประเภทอนุสิทธิบัตร โดยใช้ชื่อคุณสวัสดิ์ เป็นผู้ประดิษฐ์ โดยมีสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงเป็นผู้ยื่นขอ เนื่องจากความเหมาะสมในเรื่องของเอกสาร ชื่นตอน และค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการยื่นขออนุสิทธิบัตรกับกรมทรัพยากรทางปัญญา และได้ประสานผู้รับจ้างเขียนแบบ ในการถอดแบบเครื่องร่อนมูลไส้เดือน เพื่อใช้ประกอบการขอจดทะเบียนอนุสิทธิบัตร ตามข้อกำหนดของกรมทรัพยากรทางปัญญา

- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

นายพะบึก นิยมยอดคีรี หมอยาสมุนไพรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ มีความสนใจที่จะขึ้นทะเบียนตำรับยาพื้นบ้านสูตรขับสารพิษ กับกรมการแพทย์แผนไทย เนื่องจากตำรับยาสูตรนี้จะถูกนำไปทำวิจัยต่อด้านต่างๆ อีกทั้งต้องการการคุ้มครองภูมิปัญญา (ตำรับยาสมุนไพรพื้นบ้าน) อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อไม่ให้ผู้อื่นหาประโยชน์จากภูมิปัญญาที่เป็นของชุมชนโดยมิชอบ และเพื่อให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านสูญหาย ดังนั้นงานทรัพยากรทางปัญญาจึงได้ดำเนินการขอขึ้นทะเบียนนายพะบึก นิยมยอดคีรี ให้เป็นหมอยาสมุนไพรในพื้นที่ และขึ้นทะเบียนตำรับยาพื้นบ้านสูตรขับสารพิษ ให้เป็นภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยให้สิทธิทั้งหมดตกเป็นของนายพะบึก นิยมยอดคีรี โดยมีสถาบันฯเป็นผู้ดำเนินการยื่นเรื่องขึ้นทะเบียนกับกรมการแพทย์แผนไทย

- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

การดำเนินการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ร่วมกับ โครงการสมุนไพร โดยพื้นที่ห้วยน้ำขุ่นมีทรัพยากรทางปัญญาของชุมชน 2 รายการ ได้แก่

1) ตำรับยาสมุนไพรพื้นบ้าน

จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในพื้นที่ พบว่า นายอ้ายหมื่อแล เป็นหมอยาสมุนไพรที่ได้รับการยอมรับนับถือในท้องถิ่น และมีองค์ความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรค ทั้งที่เป็นตำรับยาพื้นบ้าน และการใช้พืชสมุนไพรเชิงเดี่ยวในการรักษาโรคต่างๆ และนายอ้ายมีความประสงค์ที่จะขึ้นทะเบียนคุ้มครองตำรับยาสมุนไพรสูตรรักษาอาการกระดูกแตก เป็นทรัพยากรทางปัญญาประเภทภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กับกรมการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งงานทรัพยากรทางปัญญา ร่วมกับโครงการสมุนไพร ได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างสมุนไพรและจัดเตรียมเอกสารต่างๆ เพื่อขอขึ้นทะเบียนตำรับยาดังกล่าวต่อไป

2) พื้นที่คุ้มครองสมุนไพรและถิ่นกำเนิด

บ้านป่าเกี๊ยะ ต.ท่าก้อ อ.แม่สรวย เป็นพื้นที่มีพืชสมุนไพรท้องถิ่นอยู่เป็นจำนวนมาก และยังคงความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณชนิดต่างๆเป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นพื้นที่มีชุมชนเข้มแข็ง และมีผู้นำชุมชน

ที่มีความรู้ ดังนั้นสถาบันฯ จึงมีความประสงค์ที่จะ ผลักดันให้ชุมชนขอรับการคุ้มครองแนวป่าในพื้นที่ของบ้านป่าเกี๊ยะเป็นพื้นที่คุ้มครองสมุนไพร งานทรัพยากรทางปัญญาและโครงการสมุนไพรได้ลงพื้นที่ เพื่อประชุมชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงานเพื่อขอรับความคุ้มครองพื้นที่ป่าชุมชนให้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์สมุนไพรและถิ่นกำเนิด ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542 โดยที่การขอรับความคุ้มครองดังกล่าว จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และทำการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ โดยใช้ Semi structured interview และเดินสำรวจพื้นที่ ในการเก็บข้อมูล 2 ส่วนหลักๆ คือ ข้อมูลป่าชุมชน และข้อมูลสมุนไพร เพื่อใช้ประกอบการขอรับความคุ้มครองฯ

- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน
ขุนตื้นน้อย อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่

เครื่องหมายการค้ากาแฟแม่ตั้นเป็นเครื่องหมายการค้าที่เกิดขึ้นจากความคิดของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืนขุนตื้นน้อย ร่วมกับนักวิชาการด้านสังคม โดยทีมงานทรัพยากรทางปัญญาได้ติดต่อกันออกแบบ ให้ออกแบบเครื่องหมายการค้าตามข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้อง จนได้ออกมาเป็นเครื่องหมายการค้าที่จะนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น ดังรูปที่ 5.1 และงานทรัพยากรทางปัญญาได้มีการชี้แจงสิทธิ์ และขั้นตอนในการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น แก่สมาชิกกลุ่มฯ โดยให้กลุ่มฯเป็นเจ้าของ และให้สถาบันเป็นผู้ดำเนินการแทน

รูปที่ 4.33 เครื่องหมายการค้าของกลุ่มผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าแม่ตั้น

5.2.2 จดทะเบียน/จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนบนพื้นที่สูง

การจดทะเบียน/จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชน ในปีงบประมาณ 2559 ได้ดำเนินการจดทะเบียนทั้งหมด 5 รายการ เป็นเครื่องหมายการค้า 4 รายการ และคำรับยาสมุนไพร 1 รายการ แสดงดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ทรัพย์สินทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนบนพื้นที่สูง ที่ยื่นจดทะเบียน/จดทะเบียนในปี 2559

ลำดับ	รายการ	ประเภททรัพย์สินทางปัญญา	เจ้าของสิทธิ์
1	เครื่องหมายการค้าปางแดงใน 	เครื่องหมายการค้า	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมย้อมสีธรรมชาติบ้านปางแดงใน
2	เครื่องหมายการค้าถ่านอัดแท่งศรีบุญเรือง 	เครื่องหมายการค้า	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มถ่านอัดแท่งจากซังข้าวโพดบ้านศรีบุญเรือง
3	คำรับยาสมุนไพรสูตรขับสารพิษ	ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย	นายพะบึก นิยมยอดศิริ
4	เครื่องหมายการค้าโดเกอโอ 	เครื่องหมายการค้า	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยต้ม
5	เครื่องหมายการค้ากาแฟแม่ตื่น 	เครื่องหมายการค้า	วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟอราบิก้าแม่ตื่น

5.2.3 เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

ในปีงบประมาณ 2559 งานทรัพย์สินทางปัญญาได้ดำเนินการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ จ.ลำพูน ในการสนับสนุนให้วิสาหกิจกลุ่มผ้าทอทะเลทรายลายโบราณบ้านเคนยางมูล และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยต้ม มีการใช้เครื่องหมายการค้าของกลุ่ม ในการจัดทำป้ายติดคอเสื้อซึ่งมีเครื่องหมายการค้าของกลุ่มฯ โดยได้ประสานงานผู้รับจ้างจัดทำป้ายติดคอเสื้อ ในการออกแบบและพิมพ์ป้ายติดคอเสื้อ ภายใต้เครื่องหมายการค้า “ตะกั่ว” และ “โดเกอโอ” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายกะเหรี่ยงโบราณ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยต้ม เพื่อให้กลุ่มได้ใช้ในการดำเนินกิจการต่อไป

5.3 รวบรวมความรู้จากการฝึกอบรม/สัมมนา

การเข้ารับการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ ในช่วงปีงบประมาณที่ผ่านมา

- โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (IP valuation)” จัดโดยงานทรัพย์สินทางปัญญา สำนักวิจัย ในวันที่ 26-28 ตุลาคม 2558 ณ ห้องประชุมดอยสุเทพ 2 โรงแรมแคนทารี ฮิลล์ เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- การประชุมชี้แจงเรื่อง “สิทธิประโยชน์จากการขึ้นบัญชีสิ่งประดิษฐ์ไทย” จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และสำนักงานงบประมาณ ในวันที่ 1-2 ธันวาคม 2558 ณ ห้องแกรนด์ บอลรูม โรงแรมเซ็นจูรี พาร์ค ดินแดง กรุงเทพฯ
- การฝึกอบรมหลักสูตร “ทรัพย์สินทางปัญญากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” จัดโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา ในวันที่ 26-28 มกราคม 2559 ณ โรงแรมมิราสิเออร์ แกรนด์ ไฮเทล แอนด์ รีสอร์ท จ.พิจิตร
- การฝึกอบรมหลักสูตร “การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเรื่องง่าย ๆ ที่นักประดิษฐ์ควรรู้” จัดโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา ในวันที่ 26-28 มกราคม 2559 ณ ศูนย์นวัตกรรมและการประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพฯ

